

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายในการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนตำแหน่งที่ว่างในต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทย

ในบทที่ 3 นี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายในการให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนตำแหน่งที่ว่างในต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐฝรั่งเศส ว่าแต่ละประเทศ มีมาตรการทางกฎหมายในการให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนตำแหน่งที่ว่างไว้อย่างไร เพื่อใช้พิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายในการให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนตำแหน่งที่ว่างกับประเทศไทยที่มีอยู่ กับทั้งมุ่งค้นหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการนำมาปรับใช้ต่อไป

3.1 การชดใช้ค่าเสียหายในการให้มีการเลือกตั้งใหม่ของต่างประเทศ

กฎหมายเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายในการให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนตำแหน่งที่ว่างในต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามลำดับ ดังนี้

3.1.1 การจัดการเลือกตั้งตามแนวคิดของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1958 ได้กำหนดให้มีรัฐบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (Lois Organiques) เปรียบเทียบได้กับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของประเทศไทย กำหนดวาระของสภาผู้แทนราษฎร และจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนเงื่อนไขเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับการเลือกตั้ง¹ ซึ่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 23 ปี และมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนดสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้² โดยสภาผู้แทนราษฎร (Assemblée nationale) มี

¹ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. หน้า 3. อ้างถึงใน. มาตรา 25 วรรคแรก ของรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสปี 1958.

² ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 127.

สมาชิกจำนวน 570 คน³ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี โดย กำหนดให้หมดวาระเป็นการทั่วไปในวันอังคารที่สามของเดือนมิถุนายน ในปีที 5 นับจากปีที่มีการเลือกตั้ง⁴

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของฝรั่งเศสอยู่ภายใต้หลักหนึ่งคน หนึ่งเสียง (one man, one vote - un homme, une voix) โดยกำหนดให้เป็นการเลือกตั้งเสียงข้างมาก 2 รอบ⁵ (un scrutin uninominal majoritaire à deux tours) อย่างไรก็ตาม หากผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาด (majorité absolue) ก็จะได้คะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้นั้นก็จะเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งรอบแรกเลย แต่หากในรอบแรกไม่มีผู้สมัครที่ได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาด ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุด 2 อันดับแรก จะต้องมาแข่งขันกันอีกในรอบที่สอง ซึ่งในรอบที่สองนี้ ผู้ที่ได้รับเสียงข้างมากสัมพัทธ์ (majorité relative) กล่าวคือ ได้รับคะแนนสูงสุดมากกว่าผู้สมัครอีกรายหนึ่งก็เพียงพอที่จะเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งแล้ว⁶

3.1.1.1 การเตรียมการและการจัดการการเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งจะกำหนดให้มีการจัดการเลือกตั้งในแต่ละ Commune⁷ โดยในแต่ละ Commune จะกำหนดให้มีหน่วยเลือกตั้ง (Bureau de vote) ตามประกาศกำหนดของผู้ว่าราชการจังหวัด⁸ (Arrêté Du Préfet) ซึ่งจะมีจำนวนเท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อของ Commune นั้นๆ ซึ่ง กฎหมายกำหนดให้ในแต่ละหน่วยเลือกตั้งมีโต๊ะลงคะแนน (Un Isoloir) หนึ่ง โต๊ะต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ลงทะเบียน 300 คน⁹ และจะต้องมีอย่างน้อยหนึ่ง โต๊ะที่อำนวยความสะดวกให้รถเข็นคนพิการ (Personnes en Fauteuils Roulants) เข้าไปได้ด้วย¹⁰ ในกรณีที่ Commune หนึ่งๆ มีหลายหน่วยเลือกตั้ง จะต้องกำหนดให้มีหน่วยเลือกตั้งกลางของ (Commune Le Bureau Centralisateur De La Commune)¹¹ ด้วย

ในแต่ละหน่วยเลือกตั้งจะมีคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งประกอบด้วยประธาน 1 คน กรรมการผู้ช่วยอย่างน้อย 2 คน และเลขานุการ 1 คน โดยกรรมการผู้ช่วยและเลขานุการ

³ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 119.

⁴ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 121.

⁵ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 123.

⁶ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 126.

⁷ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 53.

⁸ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 40 วรรคแรก.

⁹ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 62 วรรคสอง.

¹⁰ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 56-2.

¹¹ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 40 วรรคห้า.

คัดเลือกจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งของ Commune¹² ส่วนประธานนั้นจะเป็นนายกของ Commune (เทียบได้กับนายกเทศมนตรีของไทย) รองนายก และสมาชิกสภาของ Commune ตามตารางบัญชีรายชื่อที่จัดเรียงลำดับไว้¹³ ส่วนการดำเนินงานของคณะกรรมการนั้น เลขานุการมีเสียงเพียงการให้คำแนะนำปรึกษาหารือ (Voix Consultative) เท่านั้น¹⁴ และตลอดเวลาระหว่างการเลือกตั้งจะต้องมีกรรมการอย่างน้อย 2 คน อยู่ประจำหน่วยเลือกตั้ง¹⁵

การดำเนินการเลือกตั้งจะต้องจัดให้เป็นการลงคะแนนโดยลับ โดยใส่ซองลงคะแนน (Enveloppe) ซึ่งมีสีที่แตกต่างจากสีของการเลือกตั้งครั้งหลังสุดและจัดเตรียมให้โดยรัฐหรือส่วนกลาง พร้อมทั้งจัดส่งให้แก่ Commune อย่างน้อย 5 วันก่อนวันเลือกตั้งในจำนวนเท่ากับผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้ลงทะเบียนไว้

เมื่อถึงวันเลือกตั้งก่อนเปิดให้มีการลงคะแนน หน่วยเลือกตั้งจะต้องตรวจสอบว่าจำนวนซองลงคะแนนสอดคล้องกับจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ลงทะเบียน¹⁶ และเมื่อเปิดให้มีการลงคะแนนแล้ว ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้ผ่านการตรวจสอบถึงการเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้วจะได้รับซองลงคะแนนพร้อมบัตรลงคะแนน (Bulletin De Vote) เมื่อได้รับซองลงคะแนนแล้ว ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกจากหน่วยเลือกตั้ง และจะต้องใช้สิทธิลงคะแนนโดยลำพังในที่ซึ่งจัดไว้สำหรับลงคะแนนซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถมองเห็นได้ในระหว่างที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกำลังใช้สิทธิลงคะแนนและใส่บัตรลงคะแนน (Bulletin De Vote) ลงไปในซอง (Enveloppe) แล้วจึงนำซองนั้นไปแสดงให้ประธานประจำหน่วยเลือกตั้งดูเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีซองเดียว ประธานประจำหน่วยเลือกตั้งก็จะดูโดยห้ามสัมผัสซองนั้น จากนั้นผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็จะไปหย่อนซอง ลงคะแนนใส่หีบเลือกตั้ง (Ume) ด้วยตนเอง¹⁷

หีบเลือกตั้งจะต้องโปร่งมองเห็นจากภายนอกได้ (Transparente) และก่อนเริ่มเปิดให้มีการลงคะแนนจะต้องมีการปิดหีบเลือกตั้งโดยกุญแจ 2 ดอกที่แตกต่างกัน กุญแจดอกหนึ่งเก็บไว้กับประธานประจำหน่วยเลือกตั้ง ส่วนอีกดอกหนึ่งเก็บไว้กับกรรมการผู้ช่วยประจำหน่วยเลือกตั้งคนหนึ่งที่มาจากการจับสลากระหว่างกรรมการผู้ช่วยด้วยกันเอง¹⁸

¹² ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 42 วรรคแรก.

¹³ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 43.

¹⁴ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 42 วรรคสอง.

¹⁵ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 42 วรรคสาม.

¹⁶ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 60 วรรคสาม.

¹⁷ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 62 วรรคแรก.

¹⁸ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 63.

3.1.1.2 กรรมการควบคุมการเลือกตั้ง

ใน Commune ที่มีประชากรมากกว่า 20,000 คน ให้มีคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง (Commission De Contrôle Des Opérations De Vote) เพื่อคอยควบคุมตรวจสอบให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อยทั้งในเรื่องของการจัดหน่วยเลือกตั้ง การจัดการการเลือกตั้ง การนับคะแนนเพื่อเป็นหลักฐานการออกเสียงในการใช้สิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนของผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย¹⁹

การแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งกระทำโดยประกาศของจังหวัด (Un Arrêté Préfectoral) อย่างน้อย 4 วันก่อนวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งรอบแรก²⁰ (Date Du Premier Tour De Scrutin) โดยกฎหมายกำหนดให้ประธานของคณะกรรมการ คือ ผู้พิพากษาของศาลยุติธรรม (Magistrat De L'ordre Judiciaire)²¹ ซึ่งแต่งตั้งโดยประธานศาลอุทธรณ์ นอกจากนี้ประธานศาลอุทธรณ์ยังแต่งตั้งกรรมการอีกคนหนึ่งจากผู้พิพากษาหรืออดีตผู้พิพากษาในเขตจังหวัด (Département) โดยมีกรรมการอีกคนหนึ่งแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยผู้ว่าราชการจังหวัด (Préfet) และให้กรรมการที่ตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดนี้ทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการด้วย²²

ในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการนั้น คณะกรรมการสามารถควบคุมตรวจสอบทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถเข้าไปในหน่วยเลือกตั้งได้ตลอดเวลา และเรียกร้องให้มีการสอบบันทึกถ้อยคำ (Proces-Verbal) ทุกข้อสังเกตทั้งก่อนและหลังการประกาศผลการเลือกตั้ง²³ หากคณะกรรมการต้องการข้อมูล หรือเอกสารใดที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการแล้ว นายของ Commune และประธานประจำหน่วยเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามที่คณะกรรมการร้องขอ²⁴

นอกจากนี้ คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งสามารถแต่งตั้งผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคนเพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนและในนามของคณะกรรมการ ในแต่ละหน่วยเลือกตั้งได้ โดยผู้แทนเหล่านี้สามารถได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ของคณะกรรมการในหลายหน่วยเลือกตั้งได้เช่นกัน²⁵ โดยประธาน คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งจะต้องแจ้งการแต่งตั้งผู้แทนดังกล่าวต่อประธานประจำหน่วยเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องก่อนการเปิดให้มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง²⁶

¹⁹ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 85-1.

²⁰ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 93-1.

²¹ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 85-1วรรคสอง.

²² ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 93-2.

²³ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 85-1 วรรคสาม.

²⁴ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 85-1 วรรคสี่.

²⁵ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 93-3 วรรคสอง.

²⁶ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 93-3 วรรคท้าย.

ส่วนกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นจากการเลือกตั้ง คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งจะต้องส่งรายงาน (Rapport) พร้อมบันทึกถ้อยคำ (Proces-Verbal) เกี่ยวกับปัญหาการเลือกตั้ง เพื่อรายงานให้จังหวัดทราบ²⁷

3.1.2 ระบบการเลือกตั้งตามแนวคิดของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ระบบการเลือกตั้งของกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เรียกว่า ระบบตัวแทนแบบสัดส่วน โดยมีบุคคลเป็นองค์ประกอบ (Personalized Proportional Representation) ระบบตัวแทนแบบสัดส่วน โดยมีบุคคลเป็น องค์ประกอบ เป็นระบบที่คิดยากกว่าระบบสัดส่วนอย่างง่าย ซึ่งหมายถึงว่าถ้าพรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงร้อยละเท่าใดก็ได้จำนวนที่นั่งไปเท่านั้น ส่วนระบบเยอรมันใช้หลักการของสัดส่วนเป็นหลักใหญ่ แต่ก็ยอมรับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ชนะการเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้งด้วยตามกฎหมายเลือกตั้ง มาตรา 4 ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคน มีคะแนนเสียง 2 คะแนนเท่ากัน โดยแต่ละคะแนนเสียงมีลักษณะ ดังนี้

1) คะแนนเสียงที่ 1 เป็นคะแนนเสียงที่ลงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ในเขตเลือกตั้งของตน เนื่องจากแต่ละเขตมีตัวแทนในสภาได้ 1 คน

2) คะแนนเสียงที่ 2 เป็นคะแนนเสียงที่ลงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีใด บัญชีหนึ่งที่ตนมีความนิยมในอุดมการณ์ ซึ่งอาจไม่ใช่พรรคเดียวกันกับคะแนนเสียงที่ลงให้ผู้สมัครในระบบแบ่งเขต²⁸

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะมีคนละ 2 คะแนนเสียง แต่เมื่อพิจารณาถึงผลลัพธ์แล้วก็เท่ากับว่ามีเพียงคะแนนเสียงเดียว เพราะในท้ายที่สุดแล้วตัวกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนที่แท้จริง คือ คะแนนเสียงที่สอง ซึ่งทำหน้าที่ชดเชยให้พรรคต่างๆ มีที่นั่งตามสัดส่วนคะแนนเสียงที่ตนได้รับจริง

3.1.2.1 เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง

กฎหมายการเลือกตั้งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 8 กำหนดให้มีคณะกรรมการเลือกตั้งชุดต่างๆ ดังนี้

1) คณะกรรมการเลือกตั้ง²⁹

²⁷ ประมวลกฎหมายเลือกตั้ง. มาตรา 85-1 วรรคห้า.

²⁸ อมร รักษาศักดิ์ และคณะ. ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ. ม.ป.ท. หน้า 261.

²⁹ ชินธิป ยุทธางกูร. (2535). ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 65-71. อ้างถึงใน สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. หน้า 21-25.

(1.1) คณะกรรมการเลือกตั้งระดับต่างๆ

(1.1.1) คณะกรรมการเลือกตั้งระดับสหพันธ์ (Federal) ประกอบด้วย พนักงานผู้ประกาศผลการเลือกตั้งระดับสหพันธ์ (The Federal Returning Officer) และคณะ อำนวยการเลือกตั้งระดับสหพันธ์ (The Federal Electoral Committee)

(1.1.2) คณะกรรมการการเลือกตั้งระดับรัฐ (Land) ประกอบด้วยพนักงาน ผู้ประกาศผลการเลือกตั้งระดับรัฐ (Land Returning Officer) และคณะอำนวยการเลือกตั้งระดับรัฐ (Land Electoral Officer)

(1.1.3) คณะกรรมการเลือกตั้งระดับเขตเลือกตั้ง (Constituency) ประกอบด้วย พนักงานผู้ประกาศผลการเลือกตั้งระดับเขตเลือกตั้ง (Constituency Returning Officer) และ คณะอำนวยการเลือกตั้งระดับเขตเลือกตั้ง (Constituency Electoral Officer)

(1.1.4) คณะกรรมการตรวจคะแนนเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง (Polling District) ประกอบด้วย เจ้าพนักงานการเลือกตั้ง (Electoral Officer) และกรรมการเลือกตั้ง (Electoral Board) ซึ่งคณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งยังจำแนกออกเป็น

- คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งทั่วไป
- คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่
- คณะกรรมการตรวจคะแนนที่ลงทางไปรษณีย์

(1.2) ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการเลือกตั้งระดับต่างๆ

(1.2.1) คณะกรรมการเลือกตั้งระดับสหพันธ์ได้รับการแต่งตั้งโดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(1.2.2) คณะกรรมการเลือกตั้งระดับอื่นๆ อันได้แก่ คณะกรรมการเลือกตั้ง ระดับรัฐ คณะกรรมการเลือกตั้งระดับเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้ง จะได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐบาลประจำรัฐ แต่คณะกรรมการเลือกตั้ง (Electoral Board) อาจมาจากการ แต่งตั้งโดยผู้บริหารส่วนท้องถิ่น (Local Authority) และคณะกรรมการตรวจคะแนนที่ลงทาง ไปรษณีย์ อาจมาจากการแต่งตั้งโดยพนักงานผู้ประกาศผลการเลือกตั้งระดับเขตเลือกตั้ง (Constituency Returning Officer)

(1.3) องค์ประกอบของคณะกรรมการเลือกตั้งระดับต่างๆ

คณะกรรมการเลือกตั้งระดับสหพันธ์ คณะกรรมการเลือกตั้งระดับรัฐ คณะกรรมการระดับเขตการเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการเลือกตั้งแต่ละชุดจะประกอบด้วยพนักงานผู้ ประกาศผลการเลือกตั้ง (Returning Officer) เป็นประธาน และจะแต่งตั้งกรรมการอื่นๆ ที่เป็นผู้ มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอีกจำนวน 6 คน เป็นคณะกรรมการ (Committee Members) ส่วน

คณะกรรมการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง จะประกอบด้วยกรรมการเลือกตั้ง (Electoral Board) เป็นประธาน และจะแต่งตั้งกรรมการอื่นๆ ที่เป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอีกจำนวน 3-5 คน เป็นคณะกรรมการ (Board Members) ในการแต่งตั้งคณะกรรมการ (Committee Members) จะต้องคำนึงถึงพรรคการเมืองในการลงคะแนนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

(1.4) หน้าที่ของคณะกรรมการเลือกตั้งระดับต่างๆ

(1.4.1) คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้ง

- คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งทั่วไป มีหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปและ ตรวจนับคะแนน รวมทั้ง ประกาศผลการนับคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่รับผิดชอบ

- คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่มีหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการ ตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งทั่วไป เพียงแต่คณะกรรมการชุดนี้จะเคลื่อนที่ไปตามชุมชนต่างๆ เพื่อ อำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

- คณะกรรมการตรวจคะแนนที่ลงทางไปรษณีย์ ทำหน้าที่ตรวจคะแนนที่ลงทางไปรษณีย์

(1.4.2) คณะกรรมการเลือกตั้งระดับเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้ง ได้รวมคะแนนเสร็จสิ้นแล้ว จะส่งผลการรวมคะแนนต่อไปยังเขตเลือกตั้งที่สังกัด คณะกรรมการเลือกตั้งระดับเขตเลือกตั้งจะทำการรวมคะแนนที่หน่วยเลือกตั้งของตน ทั้งประเทศจะมีเขตเลือกตั้งรวม 299 เขต

(1.4.3) คณะกรรมการเลือกตั้งระดับรัฐ หลังจากทีคณะกรรมการเลือกตั้งระดับเขตเลือกตั้งแต่ละเขตได้รวมคะแนนในเขตของตนเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะส่งผลการรวมคะแนนของตนไปยังคณะกรรมการเลือกตั้งระดับรัฐ ซึ่งมีหน้าที่รวบรวมผลการลงคะแนนในแต่ละเขตเลือกตั้งในรัฐของตน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีประกอบด้วย รัฐต่างๆ และเมืองที่มีฐานะเทียบเท่ารัฐรวมทั้งสิ้น 16 รัฐ

(1.4.4) คณะกรรมการเลือกตั้งระดับสหพันธรัฐ เมื่อคณะกรรมการเลือกตั้งระดับรัฐรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้งภายในรัฐของตนเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะส่งผลการรวมคะแนนต่อไปยังคณะกรรมการเลือกตั้งระดับสหพันธรัฐ ซึ่งจะทำหน้าที่รวบรวมผลคะแนนเลือกตั้งทั่วประเทศแล้วประกาศว่าบัญชีเลือกตั้งใดบ้างที่ได้รับเลือกตั้ง และแต่ละบัญชีได้รับที่นั่งที่นั่งพร้อมทั้งประกาศรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง

คณะกรรมการเลือกตั้งทุกระดับจะแยกขาดออกจากหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ เพื่อประกันความเป็นกลางของคณะกรรมการเลือกตั้ง

2) คณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้ง

ตั้งได้กล่าวมาแล้วว่า ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนของเยอรมนีประกอบด้วย การเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาที่ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ซึ่งระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาจะมีการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 299 เขต การกำหนดขนาดและขอบเขตพื้นที่เลือกตั้งแต่ละเขต จึงมีอิทธิพลต่อคะแนนเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม กฎหมายเลือกตั้งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 3 ดังนี้

(2.1) แต่งตั้งคณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้ง

ประธานาธิบดีแห่งสหพันธ์ (Federal President) จะแต่งตั้งคณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นคณะกรรมการที่ดำรงตำแหน่งโดยถาวร

(2.2) องค์ประกอบของคณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้ง

คณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้งจะประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานสถิติของสหพันธ์ (President of The Federal Statistical Officer) 1 ท่าน ผู้พิพากษาศาลปกครองของสหพันธ์ (Judge of The Federal Administrative Court) 1 ท่านและคณะกรรมการอื่นๆ อีก 5 คน

(2.3) หน้าที่ของคณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้ง

คณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้งมีหน้าที่ที่จะต้องทำรายงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ภายในระยะเวลา 1 ปีครึ่งหลังจากที่มีการเลือกตั้งทั่วไปในแต่ละครั้ง ซึ่งรายงานดังกล่าว จะกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของประชากรในแต่ละเขตเลือกตั้ง พร้อมทั้งให้คำอธิบายว่า เขตเลือกตั้งที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในการแบ่งเขตนั้น มีความไม่เหมาะสมเช่นไร และควรจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขทำนองใด ในรายงานดังกล่าวจะต้องเสนอแบบในการเปลี่ยนแปลงแก้ไข โดยให้เหตุผลประกอบด้วย อย่างไรก็ตาม การแก้ไขเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคณะกรรมการจะต้องคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้ด้วยคือ

(2.3.1) จะต้องคำนึงถึงเขตแดนในแต่ละมลรัฐ

(2.3.2) จำนวนประชากรในแต่ละเขตเลือกตั้งจะต้องไม่ต่างจากค่าเฉลี่ยของประชากรเกินกว่าร้อยละ 25 ถ้ามีความแตกต่างเกินกว่าร้อยละ 33 หรือ 1 ใน 3 เมื่อใด จะต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งใหม่

(2.3.3) จำนวนประชากรในแต่ละเขตเลือกตั้งควรจะสอดคล้องกับจำนวนตัวเฉลี่ยของประชากรทั้งหมดเท่าที่จะเป็นไปได้

(2.3.4) เขตเลือกตั้งควรเป็นพื้นที่ที่ต่อเนื่องกัน

(2.3.5) หากเป็นไปได้เขตแดนของชุมชน ตำบล หรือเมืองที่เป็นอิสระจากการปกครองของตำบลควรจะได้รับสิทธิเช่นนั้นด้วย

ในการแบ่งเขตการเลือกตั้ง สถิติประชากรคนต่างด้าว (มาตรา 1 (2) ของกฎหมายคนต่างด้าว) จะไม่นำมาพิจารณาในการแบ่งเขตการเลือกตั้ง

3.1.2.2 ค่าใช้จ่ายในการหาเสียง³⁰

ค่าใช้จ่ายในการหาเสียง มีรายละเอียด ดังนี้

1) การสนับสนุนพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง ปกติพรรคจะมีรายได้จากสมาชิก ซึ่งเสียดำรงกันคนละเล็กคนละน้อยเท่านั้น รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากผู้ที่สนับสนุนและชอบพรรคการเมืองนั้น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้มีให้บุคคลหรือคณะบุคคล ครอบงำพรรคโดยการบริจาคเงินอุดหนุน และหวังผลประโยชน์จากพรรค กฎหมายพรรคการเมืองจึงกำหนดให้พรรคต้องเปิดเผยต่อสาธารณชนสำหรับผู้ที่บริจาคเงินมากกว่า 20,000 มาร์คต่อปี (ประมาณ 300,000 บาท) แต่ถ้าผู้บริจาคจะขอเงินบริจาคไปหักภาษีเงินได้ก็จะหักได้ไม่เกิน 100,000 มาร์ค ถึงกระนั้นก็ตาม การบริจาคเงินให้พรรคนี้ก็ยังมีภาวะวิภาษวิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ทั้งได้มีการฟ้องร้องกันในศาล และการสอบสวนในรัฐสภาเสมอ (กฎหมายพรรคการเมืองได้ระบุหลักเกณฑ์และเงื่อนไขไว้โดยมีรายละเอียดมาก ทั้งจะต้องสอดคล้องกับกฎหมายภาษีอากรอีกด้วย ทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ)

นอกจากรายได้ทั้ง 2 ทางแล้ว มลรัฐต่างๆ ยังให้เงินอุดหนุนเพื่อช่วยค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของทุกพรรค รวมทั้งผู้สมัครอิสระ ดังนั้น จึงมีพรรคเล็กๆ ในท้องถิ่นมีสิทธิได้รับเงินนี้มากพอควร โดยรัฐออกเงินช่วยให้หัวละ 5 มาร์ค (75 บาท) โดยจะจ่ายให้หลังเลือกตั้ง แต่พรรคมีสิทธิจะขอยืมล่วงหน้าได้บางส่วนก่อนเลือกตั้งทั่วไป แล้วจึงชำระบัญชีภายหลัง

การให้เงินช่วยเหลือการเลือกตั้งนี้จึงเป็นวิธีการสำคัญที่ทำให้พรรคมีรายได้มาใช้จ่ายในการเลือกตั้งพอสมควร อันเป็นการทำให้พรรคไม่ต้องใช้วิธีการหาเงินในทางทุจริตมาหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการบ่อนทำลายระบอบประชาธิปไตย เพราะทำให้นักการเมืองที่เข้ามาเป็นรัฐบาลต้องคิดถอนทุนและสะสมทุนเพื่อการเลือกตั้งครั้งต่อไป

2) การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งและการสนับสนุนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

โดยที่งานของสมาชิกสภาผู้แทน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นงานหนักที่ต้องทำเต็มเวลาจึงจะได้ผลดีสมาชิกสภาผู้แทนส่วนใหญ่ที่ต้องการอาชีพเป็นนักการเมืองต้องทำงานเต็มเวลา โดยต้องละทิ้งอาชีพเดิมในที่สุด การเมืองจึงกลายเป็นอาชีพตลอดชีวิตอย่างหนึ่ง นักการเมืองเหล่านี้จะมีงานทำตลอดเวลา เพราะพรรคมีสาขา มีงานมากมายและทุกระดับ ตั้งแต่

³⁰ จำนง ดาวยวิสิทธิ์. (2542). *ศึกษาเปรียบเทียบระบบวิธีการเลือกตั้ง ส.ส.ของไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) กับระบบและวิธีการเลือกตั้ง ส.ส ตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 142-143.

ชุมชนขนาดเล็กขึ้นมา ทั้งระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนก็ช่วยผู้สมัครซึ่งแพ้การลงคะแนนในเขตเลือกตั้งก็ยังมีโอกาสได้รับเลือกจากบัญชีพรรคคงได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนต้องทำงานมากและทำงานเต็มเวลา รัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงดูแลสมาชิกสภาผู้แทนอย่างดี เพื่อมิให้ต้องเดือดร้อนในการครองชีพ

ผลประโยชน์ที่สมาชิกสภาผู้แทนได้รับนอกเหนือจากที่พรรคได้รับมีดังนี้

(1) เงินเดือน ที่ต้องนำไปคิดเป็นรายได้ที่ต้องเสียภาษีเงินได้เดือนละ 8,224 มาร์ค (ประมาณ 130,000 บาท) ถ้ามีรายได้อื่นจากภาครัฐบาลอีกก็จะถูกลดลงตามระเบียบ

(2) ค่าเบี้ยเลี้ยง โดยไม่ต้องเสียภาษี อีกเดือนละ 4,915 มาร์ค (ประมาณ 75,000 บาท) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในสำนักงานเขตเลือกตั้งของตน ค่าที่พัก และเบี้ยเลี้ยงเมื่อมากรุงเบอร์ลินหรือที่อื่นๆ ค่าโทรศัพท์ อากรแสดมปี และค่าใช้จ่ายรถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง

(3) ค่าโดยสารชั้นหนึ่ง โดยทางรถไฟ รถบัส (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบรถไฟของสหพันธ์รัฐ และการเดินทาง ทางอากาศภายในประเทศบางกรณี เช่น สมาชิกสภาผู้แทนจากเบอร์ลิน)

(4) เงินบำนาญสมาชิกสภาผู้แทนได้รับบำนาญในยามชราภาพตามอัตราที่กำหนดซึ่งขึ้นกับระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทน

นอกจากนี้ยังมีเงินจ้างผู้ช่วยสมาชิกสภาผู้แทน อีกคนละ 7,200 มาร์ค

สำหรับรายจ่ายนั้นสมาชิกสภาผู้แทนก็มีรายจ่ายหลายทาง เช่น เงินอุดหนุนกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนของพรรค รัฐสภา องค์กรต่างๆ ของพรรคจะตกประมาณเดือนละ 1,500 มาร์ค ไม่รวมถึงเงินบริจาคพิเศษ เงินช่วยงานสังคม สมาคม มูลนิธิต่างๆ นอกจากนี้ยังมีค่าปรับถ้าขาดประชุมสภา ซึ่งจะถูกหักตามหลักเกณฑ์ต่างๆ ครั้งละ 30-150 มาร์ค โดยจะหักจากค่าเบี้ยเลี้ยงข้างต้น

พรรคต่างๆ มีกฎเกณฑ์เก็บเงินค่าบำรุงพรรคต่างกัน เช่น พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย หักจากสมาชิกสภาผู้แทนเดือนละ 500 มาร์ค ส่วนสมาชิกสภาผู้แทน ของพรรคกรีนจะได้รับเงินเดือน 1,950 มาร์ค เท่าค่าจ้างเฉลี่ยของช่างฝีมือ และค่าเบี้ยเลี้ยงตัวเองได้เพียง 1,500 มาร์ค บวกกับ 500 มาร์ค สำหรับบุคคลในครอบครัวของแต่ละคน เงินที่เหลือทั้งหมดจะเข้ากองทุนเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพราะพรรคนี้มีนโยบายส่งเสริมความเสมอภาคและนโยบายรักษาสิ่งแวดล้อม

จากวงเงินที่สมาชิกสภาผู้แทนและพรรคได้รับนี้เพียงพอแก่การปฏิบัติงาน และการครองชีพของสมาชิกสภาผู้แทน โดยเฉลี่ย ส่วนค่าหาเสียงเลือกตั้งนั้นก็ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลหัวละ 5 มาร์ค และจากเงินของพรรคที่มีผู้บริจาคอยู่แล้ว ซึ่งปกติก็จะเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการหาเสียง อย่างไรก็ตาม ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนผู้ใดต้องการประสบความสำเร็จทางการเมือง ต้องต่อสู้

เพื่อให้ได้ตำแหน่งสำคัญในพรรคและในรัฐบาลก็ต้องเป็นผู้อุปถัมภ์แก่พรรคผู้สนับสนุนบ้าง ซึ่งก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมตามสมควร แต่สมาชิกสภาผู้แทนส่วนใหญ่ก็เป็นผู้มีฐานะในระดับปานกลางขึ้นไป จึงมีหุ้น ทรัพย์สิน และบริษัท หรือกิจการบางอย่างที่พอจะใช้ทรัพย์สินส่วนตัวมาอุดหนุนกิจกรรมทางการเมืองบ้าง ส่วนการถนอมทุนและการทุจริตนั้นคงจะมีบ้าง นานครั้งจึงจะมีกรณีที่เป็นปัญหาใหญ่สักครั้งหนึ่ง (เช่น ค.ศ. 1987 มีนักการเมืองระดับผู้ว่าการมลรัฐยิงตัวตาย เพราะมีข่าวพัวพันกับความผิดปกติบางประการ) จากการดำเนินงานทางพรรคการเมืองที่ท่านมานั้น นับว่าการเมืองสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอยู่ในเกณฑ์ที่มีการทุจริตน้อยมาก

3.1.2.3 วิธีการหาเสียงเลือกตั้ง³¹

การให้ความช่วยเหลือของรัฐแก่พรรคการเมือง รัฐบาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะให้ความช่วยเหลือแก่พรรคการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยการแบ่งเวลาให้แต่ละพรรคการเมืองได้แถลงนโยบายต่างๆ ของตนทางวิทยุ และทางโทรทัศน์ของรัฐโดยไม่คิดมูลค่า ซึ่งถือว่าวิธีการหาเสียงดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอันดับแรกของวงการเมืองสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เวลาที่แต่ละพรรคการเมืองจะได้รับการแบ่งสรรนั้น คำนึงถึงความสำคัญของแต่ละพรรคการเมือง โดยวัดจากผลการเลือกตั้งในครั้งก่อน นอกจากนี้ยังคำนึงถึงอายุของพรรคการเมือง ความต่อเนื่องในการดำเนินงาน จำนวนสมาชิก ฯลฯ ซึ่งการแบ่งสรรเวลาตามความสำคัญ of พรรคการเมืองนี้ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ (The constitution of the Federal Republic of Germany) วินิจฉัยว่า วิธีการดังกล่าวไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการป้องกันมิให้มีการตั้งพรรคการเมืองใหม่มากเกินไป

นอกจากนี้แล้ว พรรคการเมืองแต่ละพรรคยังต้องใช้จ่ายเงินในการดำเนินกิจการของพรรคเป็นจำนวนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในช่วงที่มีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งรายได้ของพรรคการเมืองแบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

- 1) เงินค่านำรุ่งพรรคจากสมาชิก
- 2) เงินบริจาค
- 3) เงินค่านำรุ่งพิเศษจากสมาชิกที่มีตำแหน่งทางการเมือง
- 4) สินเชื่อ
- 5) เงินอุดหนุนจากรัฐเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายในทางการเมือง

³¹ ชินธิป ยุทธางกูร. (2535). ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 91.

พิจารณาเงินที่เป็นรายได้ของพรรคการเมืองในเรื่องเงินอุดหนุนจากรัฐ การที่รัฐให้เงินอุดหนุนดังกล่าวนี้ เพื่อเป็นการชดเชยค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง ซึ่งมีแนวความคิดว่า ถ้าหากปล่อยให้พรรคการเมืองต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการหาเสียงโดยลำพัง โดยที่รัฐไม่ได้ให้ความช่วยเหลือ พรรคการเมืองจะต้องพึ่งพาการเงินจากกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หากพรรคการเมืองที่ไม่มีเงินเพียงพอจะต้องยอมแลกเปลี่ยนข้อเสนอของกลุ่มดังกล่าว ทำให้การดำเนินนโยบายของพรรคการเมืองอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มบุคคล รัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงให้เงินช่วยเหลือในด้านค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งแก่พรรคการเมือง การให้เงินอุดหนุนในเรื่องดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้ตัดสินใจว่าเป็นสิ่งที่รัฐสามารถทำได้ โดยใช้เหตุผลว่าเงินงบประมาณของรัฐนั้นมีไว้จะจ่ายได้เฉพาะสำหรับการจัดให้มีการเลือกตั้งเท่านั้น หากแต่ยังสามารถจ่ายเพื่อช่วยเหลือพรรคการเมืองที่ต้องแบกรับภาระในการเลือกตั้งได้ด้วย โดยเงินที่รัฐจะช่วยเหลือนี้จะช่วยเหลือเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งเท่านั้น ไม่รวมถึงเงินสำหรับการดำเนินงานของพรรคการเมืองโดยตรง การจ่ายเงินของรัฐดังกล่าว รัฐบาลจะจ่ายเป็นรายปี โดยพรรคการเมืองที่จะได้รับเงินอุดหนุนดังกล่าวจะต้องเป็นพรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างน้อยร้อยละ 0.5 ของคะแนนเสียงที่เป็นคะแนนทั้งหมด โดยรัฐจะจ่ายเงิน 5 มาร์ค ให้แต่ละคะแนนที่พรรคการเมืองได้รับในการเลือกตั้งครั้งนั้น

3.1.2.4 การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยพรรคการเมือง³²

กฎหมายพื้นฐานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) กำหนดไว้อย่างกว้างๆ ว่าระเบียบข้อบังคับภายในพรรคการเมือง จะต้องสอดคล้องกับหลักการในระบอบประชาธิปไตย (มาตรา 21³³ อนุมาตรา 1 ประโยคที่สาม) บทบัญญัตินี้จึงครอบคลุมถึงการกำหนดตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยพรรคการเมืองด้วย เนื่องจากการเข้าร่วมในการเลือกตั้งเป็นหน้าที่หลักของพรรคการเมือง และเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

³² จันจค์ ถาวรวิสิทธิ์. อ้างแล้ว. หน้า 131.

³³ Art 21.

(1) Die Parteien wirken bei der politischen Willensbildung des Volkes mit. Ihre Gründung ist frei. Ihre innere Ordnung muß demokratischen Grundsätzen entsprechen. Sie müssen über die Herkunft und Verwendung ihrer Mittel sowie über ihr Vermögen öffentlich Rechenschaft geben.

(2) Parteien, die nach ihren Zielen oder nach dem Verhalten ihrer Anhänger darauf ausgehen, die freiheitliche demokratische Grundordnung zu beeinträchtigen oder zu beseitigen oder den Bestand der Bundesrepublik Deutschland zu gefährden, sind verfassungswidrig. Über die Frage der Verfassungswidrigkeit entscheidet das Bundesverfassungsgericht.

(3) Das Nähere regeln Bundesgesetze

กฎหมายการเลือกตั้งจึงมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 21 และมาตรา 27³⁴ อนุมาตรา 5 ดังต่อไปนี้

1) มาตรา 21 กำหนดให้พรรคเลือกผู้สมัครในเขตเลือกตั้งในที่ประชุมใหญ่พรรค หรือในที่ประชุมตัวแทนสาขาพรรค และสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมจะต้องเป็นผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และการลงคะแนนเสียงจะต้องเป็น โดยวิธีลงคะแนนลับ

2) มาตรา 27 อนุมาตรา 5 บัญญัติให้การกำหนดลำดับที่ของบุคคลในบัญชีรายชื่อ จะต้องปฏิบัติเช่นเดียวกันกับการกำหนดตัวผู้สมัครในเขตเลือกตั้งตามมาตรา 21

เมื่อกฎหมายเลือกตั้งกำหนดไว้เช่นนี้ ในทางปฏิบัติพรรคการเมืองต่างๆ จึงเลือกใช้วิธีที่สะดวกแก่การปฏิบัติที่กฎหมายเปิดช่องไว้แล้ว กล่าวคือการกำหนดตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะกระทำในที่ประชุม ตัวแทนสาขาพรรคซึ่งทำให้สมาชิกพรรคธรรมดาๆ ไม่สามารถมีบทบาทในการกำหนดตัวผู้สมัครในนามพรรคเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ จึงมีการศึกษาวิจัยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเพื่อหาวิธีการกำหนดตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ส่งเสริมให้สมาชิกพรรคได้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยมีผู้เสนอให้นำระบบการกำหนดตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ใช้อยู่ในสหรัฐอเมริกา (Primaries) มาใช้ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่เมื่อมีการศึกษาระบบ Primaries³⁵ กันอย่างละเอียดแล้ว จึงได้พบว่าเป็นการยากที่จะนำระบบนี้มาใช้ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอย่างได้ผล³⁶ เนื่องจากโครงสร้างของพรรค

3.1.2.5 การดำเนินการกรณีที่มีการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การดำเนินการกรณีที่มีการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมมีรายละเอียดดังนี้

1) การตรวจสอบการเลือกตั้ง³⁷

การตรวจสอบการเลือกตั้ง เป็นเรื่องของสภาผู้แทนราษฎรที่จะวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือไม่ การโต้แย้งคัดค้านมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องนี้ให้ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐ

³⁴ Art 27.

Alle deutschen Kauffahrteischiffe bilden eine einheitliche Handelsflotte

³⁵ T.W. Madron and C.P.Chef: Political Parties in the United State. Boston 1974, p. 152. อ้างถึงใน บุญศรี มิ่งวงศ์ อุโฆษ. (2542). การเลือกตั้งและพรรคการเมือง: บทเรียนจากเยอรมัน. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา. หน้า 35.

³⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้าเดียวกัน.

³⁷ จานงค์ ดาวารวิสิทธิ์. อ้างแล้ว. หน้า 150.

อนึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีถือว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั่วทั้งประเทศ มิใช่ตัวแทนของเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง ในทางนิตินัย ผู้แทนจะไม่ถูกบีบบังคับให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่พรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ต้องการ พรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่นั้นจะขอเปลี่ยนตัวผู้แทนไม่ได้ และถึงแม้ว่าพรรคการเมืองนั้นจะต้องห้ามในเวลาต่อมา โดยคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐก็ตาม ความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามพรรคการเมืองนั้นก็หาสิ้นสุดลงด้วยไม่

2) การคัดค้านการเลือกตั้งกรณีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรว่างลง³⁸ จากการศึกษากฎหมายเลือกตั้งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดว่าหากผู้ที่ได้รับเลือกเป็นผู้แทนตายหรือปฏิเสธที่จะเป็นผู้แทน หรือถ้าสมาชิกตาย หรือภายหลังจำนวนสมาชิกในสภาผู้แทนได้ลดจำนวนลงไปไม่ว่าด้วยเหตุใด ที่นั่งในสภาที่ว่างลงจะได้รับการบรรจุโดยการแต่งตั้งจากบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองของพรรคการเมืองที่สมาชิกขาดไปสังกัดอยู่ในการเลือกตั้ง แต่สมาชิกที่ขาดหายไปได้รับเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้ง โดยผู้สมัครอิสระ หรือพรรคการเมืองที่ไม่ได้รับอนุญาตให้เสนอชื่อในบัญชีรายชื่อ จะต้องมีการจัดให้มีการเลือกตั้งซ่อมในเขตการเลือกตั้งนั้น

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หากเกิดกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนตายหรือลาออกจะ ไม่มีการเลือกตั้งซ่อมในระบบการเลือกตั้งแบบสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนี้ ให้ใช้วิธีการแต่งตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่อยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่สมาชิกขาดไปขึ้นมาแทน ซึ่งในการนี้จะเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง ส่วนทางด้านรัฐบาลก็เป็นการประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งด้วย และเป็นการไม่จำเป็นที่รัฐบาลจะต้องจ่ายค่าชดเชยในการเลือกตั้งให้แก่พรรคการเมืองอีกด้วย

3) การเลือกตั้งซ่อมกับเสถียรภาพของรัฐบาล³⁹

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ประเทศจำนวนหนึ่งจะมีวิธีการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาด้วย แต่ในบางประเทศก็จะมีเรื่องนี้ ความจริงก็มีข้อถกเถียงกัน ได้มากกว่า ควรจะมีการเลือกตั้งซ่อมหรือไม่ อย่างไรก็ดี จากประสบการณ์ของหลายประเทศแสดงให้เห็นว่า การมีการเลือกตั้งซ่อมจะมีผลเสียต่อเสถียรภาพของรัฐบาล (Stable State Government) เพราะผู้สมัครพรรคต่างๆ มักถือโอกาสโจมตีรัฐบาลทำให้รัฐบาลประสบปัญหาไม่อาจทำหน้าที่ประจำได้ตามปกติ นอกจากนี้อาจเกิดผลเสียต่อระบบประชาธิปไตยโดยตรง เพราะประชาชนอาจเกิดการเบื่อหน่ายถ้าต้องมีการเลือกตั้งซ่อม หรือการเลือกตั้งระดับต่างๆ เป็นประจำ อย่างไรก็ตามในประเทศไทยมีการเลือกตั้งทั่วไปและการเลือกตั้งซ่อมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิก

³⁸ ชินธิป ยุทธางกูร. อ้างแล้ว. หน้า 92-93.

³⁹ จ่านงค์ ถาวรวิสิทธิ์. อ้างแล้ว. หน้า 145.

สภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาเขตในกรุงเทพมหานคร ทั้งเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากร ค่าใช้จ่าย และเวลาของทุกฝ่าย ดังนั้น บางประเทศจึงไม่มีระบบการเลือกตั้งซ่อมเลยอย่างในสหรัฐอเมริกาจะมีการเลือกตั้งทุกชนิดทุกระดับในวันอังคารที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายนของทุกๆ 2 ปี เว้นแต่การเลือกตั้งประธานาธิบดีและผู้ว่าการมลรัฐ ซึ่งมีวาระดำรงตำแหน่ง 4 ปี แต่ก็เลือกตั้งในวันเดียวกันพร้อมกับการเลือกตั้งอื่นๆ ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่ใช้การเลือกตั้งซ่อมเป็นหลัก และมีการเลือกตั้งเสริมเป็นรอง โดยมีวิธีการที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน แต่ไม่สับสน เพราะใช้ชื่อการเลือกตั้งมีเหตุผลต่างกัน ดังนี้

(1) การเลือกตั้งทั่วไป (General Election) เป็นการเลือกตั้งตามปกติเมื่อสภามีอายุครบวาระ 4 ปี (รัฐธรรมนูญ มาตรา 39)⁴⁰ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland หรือมีการยุบสภา (รัฐธรรมนูญ มาตรา 68)⁴¹

(2) การเลือกตั้งซ่อม (By-Election) ใช้ในกรณีที่มีการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือหน่วยเลือกตั้งบางหน่วย และกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งถึงแก่กรรมหลังจากที่ได้รับการเสนอชื่อจากพรรคการเมืองแล้ว และถึงแก่กรรมก่อนจะถึงวันเลือกตั้ง ทั้งนี้การเลือกตั้งซ่อมต้องดำเนินการภายใน 3 สัปดาห์หลังวันเลือกตั้งทั่วไป (กฎหมายเลือกตั้ง มาตรา 43 ข้อ 1 และ 2)

---

⁴⁰ Art 39.

(1) Der Bundestag wird vorbehaltlich der nachfolgenden Bestimmungen auf vier Jahre gewählt. Seine Wahlperiode endet mit dem Zusammentritt eines neuen Bundestages. Die Neuwahl findet frühestens sechsundvierzig, spätestens achtundvierzig Monate nach Beginn der Wahlperiode statt. Im Falle einer Auflösung des Bundestages findet die Neuwahl innerhalb von sechzig Tagen statt.

(2) Der Bundestag tritt spätestens am dreißigsten Tage nach der Wahl zusammen.

(3) Der Bundestag bestimmt den Schluß und den Wiederbeginn seiner Sitzungen. Der Präsident des Bundestages kann ihn früher einberufen. Er ist hierzu verpflichtet, wenn ein Drittel der Mitglieder, der Bundespräsident oder der Bundeskanzler es verlangen.

⁴¹ Art 68.

(1) Findet ein Antrag des Bundeskanzlers, ihm das Vertrauen auszusprechen, nicht die Zustimmung der Mehrheit der Mitglieder des Bundestages, so kann der Bundespräsident auf Vorschlag des Bundeskanzlers binnen einundzwanzig Tagen den Bundestag auflösen. Das Recht zur Auflösung erlischt, sobald der Bundestag mit der Mehrheit seiner Mitglieder einen anderen Bundeskanzler wählt.

(2) Zwischen dem Antrage und der Abstimmung müssen achtundvierzig Stunden liegen.

(3) การเลือกตั้งซ้ำ (Repeat Election) ใช้ในกรณีที่มีการตรวจสอบแล้วพบว่าการเลือกตั้งในเขตใดเขตหนึ่งมีความผิดพลาดเกิดขึ้นจนถูกประกาศเป็นโมฆะ ทั้งนี้จะต้องทำภายใน 60 วัน หลังจากวันที่มีการประกาศเป็นโมฆะ (กฎหมายเลือกตั้ง มาตรา 44)

(4) การแต่งตั้งสมาชิกสืบแทน (Appointment of Successors) วิธีนี้เป็นวิธีการหลักที่ต้องเกิดขึ้นเสมอคือ กรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนแล้วเกิดกรณีถึงแก่กรรมด้วยเหตุใดๆ ตำแหน่งที่ว่างลงนั้นจะแต่งตั้งจากบัญชีรายชื่อในมลรัฐของพรรคนั้นตามลำดับ (ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งในบัญชีขอลอนตัวจากบัญชีของพรรคเสียก่อนก็จะไม่ได้รับแต่งตั้ง) แต่ถ้ารายชื่อในบัญชีหมดแล้ว ตำแหน่งนั้นก็จะต้องว่างไว้ไม่ต้องเลือกตั้งซ่อม (กฎหมายเลือกตั้ง มาตรา 48 (1))

(5) การเลือกตั้งแทน (Replacement Election) เป็นกรณีที่เกิดขึ้นได้น้อยเช่นกันคือ ใช้ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ถูกเสนอชื่อโดยกลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียง (ไม่ถึงกับเป็นพรรคเกือบจะเป็นผู้สมัครอิสระ) หรือผู้สมัครที่มาจากพรรคเล็กที่ไม่มีสิทธิเสนอบัญชีรายชื่อของมลรัฐซึ่งเมื่อได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ต่อมาได้หมดสมาชิกภาพไปก็จะต้องมีการเลือกตั้งแทนเฉพาะเขตเลือกตั้งนั้น ทั้งนี้จะต้องมีการเลือกตั้งแทนภายใน 60 วัน เว้นแต่จะมีเหตุผลว่าจะมีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ภายใน 6 เดือนซึ่งไม่ตายตัวเหมือนกับคำว่าก่อนสภามหาชนจะครบวาระ 6 เดือน (กฎหมายการเลือกตั้ง มาตรา 48(2))

จะเห็นได้ว่ากรณีการเลือกตั้งแบบอื่นๆ นั้นจะมีได้ไม่บ่อยนัก เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีแต่งตั้งสมาชิก แทนผู้ที่ตายหรือลาออก ข้อนี้จะเป็นเหตุให้ไม่ต้องมีการเลือกตั้งซ่อมบ่อยทำให้พรรคมีเสถียรภาพ เพราะจะแต่งตั้งผู้มาแทนจากคนในพรรคเดียวกันและทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมากขึ้น และไม่ถูกโจมตีบ่อยและมีสมาชิกสนับสนุนได้อย่างคงที่

รัฐบาลประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพอาจจะเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้เพราะเงื่อนไข และกลไกเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งคนส่วนใหญ่อาจจะมองข้ามไป ทำให้รัฐบาลต้องประสบกับความไม่มั่นคง เพราะเหตุการณ์อื่นๆ ที่ไม่มีการคาดคิดมาก่อน

3.1.3 การจัดการเลือกตั้งตามแนวทางของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นได้วางหลักเกณฑ์การเลือกตั้ง ดังนี้

3.1.3.1 เขตการเลือกตั้ง⁴²

⁴² สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). การศึกษาการพัฒนาการของหลักกฎหมายเลือกตั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 5-8.

1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มีจำนวนทั้งหมด 480 คน) แบ่งเป็น 2 ประเภทในระบบการเลือกตั้งที่ต่างกัน แต่ระบบเขตการเลือกตั้งมีความเสมอภาคกันดังต่อไปนี้ (มาตรา 4 ส่วนที่ 1 ของกฎหมายการเลือกตั้ง)

(1) ระบบแบ่งเขต

จากจำนวน 480 คนของจำนวนทั้งหมดสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 300 คน มาจากการเลือกตั้ง แบบระบบแบ่งเขต ญี่ปุ่นมีการแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 300 เขต ซึ่งแต่ละเขต จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เพียงคนเดียว (มาตรา 13 ส่วนที่ 1 และดรรรชนีที่ 1 ของกฎหมายการเลือกตั้ง)

การแบ่งเขตเลือกตั้งในระบบแบ่งเขตเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแบ่งเขตของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากนั้นจะเสนอต่อนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีก็จะเสนอต่อวุฒิสภา การแบ่งเขตการเลือกตั้ง และการแก้ไขกฎหมายการเลือกตั้งต้องเป็นไปตามกฎหมายการเลือกตั้ง

ระยะเวลาในการจัดทำแผน ในการแบ่งเขตการเลือกตั้ง รัฐสภาต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านความแตกต่างของจำนวนประชากรระหว่างเขตเลือกตั้งในจังหวัดเดียวกัน นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงเขตการปกครองและการคมนาคมด้วย (มาตรา 3 ส่วนที่ 1 ของกฎหมายการจัดตั้งของคณะกรรมการการแบ่งเขตการเลือกตั้ง)

ในการแบ่งเขตการเลือกตั้ง ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเกณฑ์ จังหวัดหนึ่งอย่างน้อยต้องมี 1 เขตการเลือกตั้ง นอกจากนี้ ยังคำนึงถึงเงื่อนไขในเรื่องจำนวนประชากร (มาตรา 3 ส่วนที่ 2 ของกฎหมายการจัดตั้งของคณะกรรมการการแบ่งเขตการเลือกตั้ง)

(2) ระบบสัดส่วน

จำนวน 180 คนที่เหลือจาก 480 คน มาจากการเลือกตั้งในระบบสัดส่วน หน่วยของเขตการเลือกตั้งเป็นระดับภาคพื้นที่ยุโรปทั้งหมดของญี่ปุ่น แบ่งเป็น 11 เขตเลือกตั้ง จำนวน 180 ที่นั่ง จะถูกแบ่งสรรที่นั่งตามแต่ละเขตการเลือกตั้งตามจำนวนประชากร (มาตรา 13 ส่วนที่ 2 และดรรรชนีที่ 2 ของกฎหมายการเลือกตั้ง)

2) เขตการเลือกตั้งของการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ระบบการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ทั้งหมด 242 ที่นั่ง) แบ่งเป็น 2 ประเภทการเลือกตั้ง ดังนี้ (มาตรา 4 ส่วนที่ 2)

(1) ระบบแบ่งเขต จากสมาชิก 242 คน จำนวน 146 คน มาจากการเลือกตั้งในระบบเขตจังหวัด โดยถือเขตจังหวัดเป็นเกณฑ์ เขตการเลือกตั้งจะเท่ากับเขตจังหวัด จำนวนสมาชิกของ

แต่ละเขตถูกกำหนดในกฎหมายการเลือกตั้ง ซึ่งแบ่งตามจำนวนประชากรแต่ละจังหวัด (จาก 2 ที่นั่ง ถึง 8 ที่นั่ง ตามมาตรา 14 และครรชนี้ 3)

(2) ระบบสัดส่วนจำนวนที่เหลืออีก 96 คน จาก 242 คน มาจากการเลือกตั้งทั่วประเทศ ในระบบสัดส่วน

3) เขตการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น

สมาชิกสภาท้องถิ่นจัดขึ้นตามข้อบัญญัติของจังหวัดและท้องถิ่น กำหนดจำนวนสูงสุดของสมาชิกตามขนาดของจำนวนประชากรของหน่วยการปกครองท้องถิ่นแต่ละแห่งซึ่งบัญญัติตามมาตรา 90 (จังหวัด) และมาตรา 91 (เทศบาล) หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการแบ่งเขตการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (มาตรา 15)

(1) สภาจังหวัด

หน่วยการปกครอง (เรียกว่า Gun ซึ่งประกอบไปด้วยหลายเมืองและหลายตำบล) หรือนคร ถูกกำหนดให้เป็นเขตเลือกตั้งหนึ่ง โดยมีสมาชิกได้ 1 คนหรือมากกว่า 1 คน จำนวนสมาชิกที่กำหนดถูกกำหนดตามขนาดของจำนวนประชากรของแต่ละเขตการเลือกตั้ง ถ้าจำนวนประชากรในเขตพื้นที่นั้นมีน้อยกว่าจำนวนประชากรต่อสมาชิกหนึ่งคน พื้นที่นั้นจะถูกรวมเข้ากับเขตเลือกตั้งอื่นเพื่อจัดเป็นเขตเลือกตั้งใหม่ ทั้งนี้อาจกระทำโดยการบังคับหรือโดยวิธีสมัครใจ

(2) สภาเทศบาล

พื้นที่เขตเทศบาลทั้งหมด (นคร เมือง หรือตำบล) ถูกกำหนดให้เป็นเขตเลือกตั้งเขตหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เขตเทศบาลอาจจะถูกแบ่งเป็น 2 เขต หรือมากกว่า 2 เขต โดยขึ้นอยู่กับข้อบังคับของเทศบาล ถ้ามีเหตุจำเป็นพิเศษที่ข้อบังคับของเทศบาลกำหนดให้กระทำได้

เขตเลือกตั้งในเทศบาลที่มีฐานะพิเศษต้องกำหนดให้สอดคล้องกับเขตการปกครองย่อยของเทศบาลนั้น

3.1.3.2 เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง⁴³

ประกอบด้วยหน่วยงานการจัดการเลือกตั้ง 3 ระดับที่สำคัญ ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1) คณะกรรมการการเลือกตั้งส่วนกลาง มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งของ สมาชิกแบบระบบสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และระบบสัดส่วนของวุฒิสภา

2) คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งระดับจังหวัด มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งของ สมาชิกแบบแบ่งเขตของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกแบบท้องถิ่นของวุฒิสภา ผู้ว่าราชการจังหวัด และสมาชิกสภาจังหวัด

⁴³ เรื่องเดียวกัน. หน้า 9.

3) คณะกรรมการการเลือกตั้งเทศบาล มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งของสภาท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น

3.1.3.3 การหาเสียงเลือกตั้ง⁴⁴

เพื่อจุดประสงค์ในการรักษาความเป็นธรรมและความเสมอภาคในการเลือกตั้ง จึงมีข้อจำกัดในการหาเสียงเลือกตั้งบางประการ และมีความแตกต่างในการหาเสียงในระบบแบ่งเขตและระบบสัดส่วนในการเลือกตั้งแบบระบบสัดส่วน ผู้มีบทบาทหลักในการหาเสียง คือ พรรคการเมือง สำหรับผู้สมัครในระบบแบบแบ่งเขตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทหลักในการหาเสียง

1) ข้อจำกัดเกี่ยวกับช่วงเวลาการหาเสียงเลือกตั้ง

หลักสำคัญในการหาเสียงเลือกตั้งอนุญาตให้มีการหาเสียงในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ได้มีการประกาศรายชื่อผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งจนกระทั่งถึงวันก่อนที่มีการเลือกตั้ง (มาตรา 129 ของกฎหมายการเลือกตั้ง) ช่วงระยะเวลานี้แตกต่างตามประเภทของการเลือกตั้ง (มาตรา 31 ถึงมาตรา 34) จะไม่มีการหาเสียงเลือกตั้งก่อนที่ยังไม่มีการประกาศรายชื่อผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง

2) ข้อจำกัดการหาเสียงเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นธรรมและความเสมอภาคในการเลือกตั้ง บุคคลในภาครัฐบางประเภท รวมถึงบุคคลประเภทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ห้ามมิให้มีส่วนร่วมในการหาเสียงเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

(1) บุคคลที่จัดการรับผิดชอบการเลือกตั้ง

ผู้ควบคุมการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเสียง และประธานในที่ประชุมใหญ่หรือที่ประชุมย่อย ไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการหาเสียงเลือกตั้งในพื้นที่ที่ซึ่งบุคคลเหล่านั้นปฏิบัติงานอยู่ (มาตรา 135)

(2) บุคคลภาครัฐ

บุคคลภาครัฐตามรายการด้านล่างนี้ถูกห้ามมิให้ดำเนินงานในการหาเสียงเลือกตั้งระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง (มาตรา 136)

- สมาชิกของคณะกรรมการการจัดการเลือกตั้งส่วนกลาง เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยและคมนาคมที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการการจัดการเลือกตั้งข้างต้น และเลขานุการ

- ผู้พิพากษา

- อัยการ

- สมาชิกของคณะกรรมการรักษาความปลอดภัย

⁴⁴ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 17-20.

- เจ้าหน้าที่ตำรวจ

- เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีของรัฐในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(3) บุคคลภาครัฐอื่นๆ

เจ้าหน้าที่ภาครัฐระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจที่ระบุไว้ไม่สามารถมีส่วนร่วมในการหาเสียงเลือกตั้งโดยการใช้ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันของตน (มาตรา 136-2) ภายใต้กฎหมายว่าด้วย บุคลากรภาครัฐระดับชาติ กิจกรรมทางการเมืองโดยส่วนใหญ่ถูกห้ามสำหรับ บุคลากรภาครัฐในระดับชาติทั้งหมด การหาเสียงเลือกตั้งบางประเภทอนุญาตให้ดำเนินการในพื้นที่ที่อยู่นอกเขตเลือกตั้งที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 36 ของกฎหมายบุคคลภาครัฐท้องถิ่น)

(4) ประเภทอื่นๆ

ข้อจำกัดนี้ยังมีการบังคับใช้กับบุคคลด้านการศึกษา บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (บุคคลที่มีอายุไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์) บุคคลที่ถูกตัดสิทธิเนื่องจากการก่ออาชญากรรมการเลือกตั้ง หรือการละเมิดว่าด้วยการควบคุม เงินทุนทางการเมือง

3) การพูดในที่สาธารณะในการหาเสียงเลือกตั้ง

การพูดในที่สาธารณะเป็นวิธีขั้นพื้นฐานวิธีหนึ่งของการหาเสียงเลือกตั้ง แต่มีข้อจำกัดบางอย่างภายใต้กฎหมายการเลือกตั้ง ดังนี้

(1) การกล่าวสุนทรพจน์โดยผู้สมัครหรือพรรคการเมือง

ผู้สมัครสามารถกล่าวสุนทรพจน์ตามสถานที่สาธารณะที่จัดไว้ให้ เช่น โรงเรียน ศาลาประชาคม เป็นต้น (มาตรา 161) การกระทำได้เพียงครั้งเดียวโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ไม่เพียงแต่การกล่าวสุนทรพจน์ของผู้สมัครแต่รวมถึงการหาเสียงที่จัดโดยพรรคการเมือง ซึ่งส่งผู้สมัครในการเลือกตั้งก็อนุญาตให้ใช้สถานที่ดังกล่าวข้างต้นได้ (มาตรา 161)

การหาเสียงโดยการกล่าวสุนทรพจน์ ไม่อนุญาตให้ใช้กับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาระบบสัดส่วน

(2) การเดินขบวนตามถนน

การเดินขบวนที่จัดขึ้น โดยผู้สมัครหรือโดยพรรคการเมืองอนุญาตให้กระทำได้เฉพาะช่วงเวลา 08.00 - 21.00 น. และมีข้อจำกัดบางประการดังเช่นจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ใช้ในการหาเสียง และบุคคลเหล่านั้นต้องสวมปลอกแขนเมื่อมีการเดินขบวนหาเสียง (มาตรา 164-5-164-7)

(3) การออกอากาศ

การเลือกตั้งระดับชาติรวมทั้งการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด การหาเสียงเลือกตั้งผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ สามารถกระทำได้ การออกอากาศจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ (1) การแสดงทัศนะทางการเมือง และ (2) การนำเสนอประวัติของผู้สมัคร

- การแสดงทัศนะทางการเมือง ผู้สมัคร (ในกรณีของการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาระบบแบ่งเขตและผู้ว่าราชการจังหวัด) หรือพรรคการเมือง (การเลือกตั้งประเภทอื่นๆ) สามารถแสดงทัศนะทางการเมืองโดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ผ่านทางวิทยุ และโทรทัศน์ โดยใช้สถานีของ NHK (สมาคมกระจายเสียงของญี่ปุ่น) หรือ สถานีกระจายเสียงของเอกชนในกรณีการกระจายเสียงที่ดำเนินการ โดยพรรคการเมือง (Political Parties) พรรคการเมืองสามารถนำเสนอผู้สมัครผ่านทางวิทยุและโทรทัศน์ได้ (มาตรา 150)

- การนำเสนอประวัติของผู้สมัคร สถานีกระจายเสียงดำเนินการออกอากาศให้กับผู้สมัคร (ไม่รวมถึงการเลือกตั้งในระบบสัดส่วน) โดยการออกอากาศนั้นจะปรากฏ ชื่อ อายุ ภูมิลำเนา และข้อมูลอื่นๆ ผ่านทางวิทยุ และโทรทัศน์ (มาตรา 151)

(4) การกล่าวสุนทรพจน์ในช่วงสั้นเวลา การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล การหาเสียงเลือกตั้งผ่านทางโทรศัพท์และการตะโกนคำขวัญ

ไม่มีข้อจำกัดในการหาเสียงเลือกตั้งโดยการพูดต่อผู้ฟังในช่วงสั้นเวลาในโรงภาพยนตร์หรือโรงละคร การพบปะเพื่อน และกิจกรรมอื่นๆ ตามถนน หรือการหาเสียงโดยการใช้โทรศัพท์ การตะโกนคำขวัญ การพูดในบางประโยชน์ที่ซ้ำๆ ในช่วงเวลาสั้นๆ เว้นเสียแต่ว่ากระทำในเวทีที่ระบุเป็นการเฉพาะ หรือใช้รถยนต์หาเสียงมิให้กระทำในช่วงเวลา 08.00-21.00 น. (มาตรา 140-2)

4) การหาเสียงโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์หรือภาพ

การใช้โปสเตอร์ ใบปลิว และ โปสการ์ด เป็นวิธีขั้นพื้นฐานสำหรับการหาเสียงการเลือกตั้ง เพื่อที่จะรักษาความเป็นธรรม

การแจกสิ่งพิมพ์ในการหาเสียง จะไม่ได้รับอนุญาต ยกเว้น โปสเตอร์และใบปลิวที่ได้ระบุ ขนาดไว้ตามตารางที่กฎหมายกำหนดไว้ (มาตรา 142)

พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบสัดส่วน อนุญาตให้ใช้ใบปลิวได้ 2 ประเภท การหาเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบแบ่งเขตอนุญาตให้ใช้โปสการ์ดและใบปลิว

ในกรณีการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา อนุญาตให้ใช้เอกสารแนะนำตัว (โบรชัวร์) ซึ่งกล่าวถึงนโยบายที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารประเทศ (มาตรา 142-2)

ผู้สมัครแต่ละคนอนุญาตให้ใช้ใบปลิว กรณีเฉพาะการเลือกตั้ง 2 สภา และผู้สมัครใช้ไปรษณียบัตรโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด

3.1.3.4 ข้อบังคับว่าด้วยการเงินที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง⁴⁵

⁴⁵ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ่างแล้ว. หน้า 23-25.

ข้อบังคับว่าด้วยการเงินที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองมีรายละเอียด ดังนี้

1) รายงานการจัดตั้ง

เมื่อองค์กรทางการเมืองได้รับจัดตั้งขึ้นมาใหม่หรือได้รับการจัดตั้งขึ้นจากองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรทางการเมืองที่มีอยู่แล้ว ต้องยื่นรายงานการจัดตั้งต่อคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งระดับจังหวัด หรือต่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและคมนาคมภายใน 7 วัน หลังจากวันที่มีการจัดตั้ง

รายงานที่เกี่ยวกับองค์กรทางการเมือง (ไม่รวมพรรคการเมืองและองค์กรเงินทุนทางการเมือง) ซึ่งดำเนินกิจกรรมทางการเมืองภายในพื้นที่ในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง ให้ยื่นรายงานการจัดตั้งต่อคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้อง รายงานที่เกี่ยวกับองค์กรทางการเมืองที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเกินเลขจากเขตพื้นที่หนึ่งจังหวัดหรือนอกเขตจังหวัดที่สำนักงานหลักตั้งอยู่ ให้รายงานการต่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและคมนาคม โดยผ่านคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งระดับจังหวัด ซึ่งสำนักงานหลักขององค์กรทางการเมืองนั้นตั้งอยู่

องค์กรทางการเมืองที่ไม่ได้รับเงินบริจาคหรือไม่มีการจ่ายเงินเพื่อกิจกรรมทางการเมือง รวมถึงการหาเสียงเลือกตั้ง ก็ไม่ต้องยื่นรายงาน

2) การเปิดเผยเกี่ยวกับการเงิน

องค์กรทางการเมืองต้องยื่นรายงานการเงินประจำปีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองต่อคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งระดับจังหวัด หรือต่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและคมนาคม รายงานนี้ได้รับการตีพิมพ์เป็นรายปีในเอกสารราชการระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น หลังจากตีพิมพ์รายงานดังกล่าว จะต้องสามารถตรวจสอบได้โดยสาธารณชนเป็นเวลา 3 ปี

ในรายงานการเงินนี้ องค์กรต้องระบุแหล่งที่มาของเงินบริจาคที่ได้รับมากกว่า 50,000 เชน และจำนวนรวมของการบริจาคจากแหล่งที่มา นั้น เมื่อองค์กรได้รับบริจาคมากกว่า 200,000 เชน จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งในการจ่ายสำหรับงานเลี้ยงเพื่อเงินทุนทางการเมือง รวมถึงต้องระบุแหล่งที่มาและจำนวนเงินทั้งหมดด้วย

3) ข้อจำกัดในการบริจาค

กฎหมายว่าด้วยการควบคุมเงินทุนทางการเมืองกำหนดข้อจำกัดในการบริจาคเงินในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ข้อจำกัดเชิงปริมาณประการหนึ่ง ได้แก่ จำนวนรวมของการบริจาคทางการเมืองที่บริจาคโดยบุคคล บริษัท สหภาพแรงงาน ฯลฯ (ยกเว้น องค์กรทางการเมืองจะต้องไม่เกินวงเงินที่จำกัดตามที่กฎหมายกำหนด) ข้อจำกัดเชิงปริมาณประการอื่น ได้แก่ บุคคลคนหนึ่งคนใดถูกห้ามบริจาคให้กับผู้รับคนเดียวกันเกินจำนวนที่จำกัดต่อปีที่กฎหมายกำหนด และข้อห้ามนี้ใช้กับ บริษัท สหภาพแรงงาน และองค์กรอื่นๆ ยกเว้น องค์กรทางการเมือง แม้ว่าบุคคลอาจจะบริจาคเพื่อกิจกรรมทาง

การเมืองภายในวงเงินที่จำกัด และในจำนวนที่ไม่เกิน 1.5 ล้านเยนต่อปี ให้กับนักการเมืองแต่ละคน การบริจาคเช่นนั้นจะต้องไม่กระทำในรูปของเงินสดหรือหลักทรัพย์ เว้นแต่ เมื่อเป็นการบริจาคเพื่อการหาเสียงในการเลือกตั้ง

ในส่วนที่เกี่ยวกับระเบียบเชิงคุณภาพ มีการบัญญัติข้อห้ามไว้หลายประการ เพื่อควบคุมการบริจาคที่บริจาคโดยบริษัทที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลแห่งชาติหรือรัฐบาลท้องถิ่น บริษัทที่ประกอบการขาดทุน บริษัทหรือบุคคลต่างชาติ บุคคลหรือบริษัทที่บริจาคโดยไม่เปิดเผยชื่อหรือบริจาคในนามของบุคคล หรือองค์กรอื่น ฯลฯ

3.1.3.5 เงินสนับสนุนพรรคการเมือง⁴⁶

กฎหมายว่าด้วยการสนับสนุนของรัฐต่อพรรคการเมืองมีผลใช้บังคับใน ค.ศ. 1995 เพื่อที่จะสร้างระบบที่รัฐบาลแห่งชาติ โดยให้เงินสนับสนุนแก่พรรคการเมือง ในแง่ที่มองเห็นความสำคัญของพรรคการเมือง ในการทำหน้าที่ทางสภาในระบอบประชาธิปไตย กฎหมายได้รับออกแบบเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาของการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยการส่งเสริมการพัฒนาที่เหมาะสมต่อกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมือง และเพื่อให้ได้มาซึ่งกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นธรรม

1) พรรคการเมืองมีสิทธิที่จะได้รับเงินอุดหนุนพรรคการเมืองตามกฎหมายที่ว่าด้วยการให้เงินอุดหนุนแก่พรรคการเมืองโดยรัฐบาล พรรคการเมืองที่มีสิทธิจะได้รับเงินอุดหนุนจะต้องมีลักษณะการจัดองค์การทางการเมือง ดังต่อไปนี้

(1.1) องค์กรทางการเมืองซึ่งมีสมาชิกในสภาไคเอทอย่างน้อย 5 คน

(1.2) องค์กรทางการเมืองซึ่งมีสมาชิกในสภาไคเอทอย่างน้อย 1 คน และได้รับคะแนนเสียงทั่วประเทศอย่างน้อยร้อยละ 2 จากการเลือกตั้ง 1 ใน 4 ของการเลือกตั้งครั้งนี้

- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปในระบบแบ่งเขต ครั้งล่าสุด

- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปในระบบสัดส่วนครั้งล่าสุด

- การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ตามปกติ ในระบบแบ่งเขต ครั้งใดครั้งหนึ่งใน

2 ครั้งล่าสุด

- การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ตามปกติ ในระบบสัดส่วน ครั้งใดครั้งหนึ่งใน

2 ครั้งล่าสุด

2) การยื่นรายงานของพรรคการเมือง (รายงานโดยพรรคการเมืองที่ประสงค์จะขอรับเงินอุดหนุน) พรรคการเมืองใดที่ประสงค์จะขอรับเงินอุดหนุนจะต้องรายงานข้อมูลตามที่

⁴⁶ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 27-29.

กฎหมายกำหนด⁴⁷ ภายใน 15 วัน คอปี โดยต้องรายงานต่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและ
คมนาคม

ในกรณีการเลือกตั้งทั่วไปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
พรรคการเมืองที่ประสงค์จะขอรับเงินอุดหนุน จะต้องยื่นรายงานตามที่กฎหมายกำหนด⁴⁸ ภายใน 15 วัน
ต่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและคมนาคม

3) จำนวนเงินอุดหนุนทั้งหมด

การกำหนดวงเงินอุดหนุนจะระบุไว้ในงบประมาณประจำปีโดยคำนวณจากตัวเลข
250 เยน คูณด้วยจำนวนประชากร (จำนวนประชากรให้ถือเอาการสำรวจสำมะโนประชากรครั้ง
ล่าสุดและที่ตีพิมพ์ใน เอกสารทางราชการ)

งบประมาณเงินอุดหนุนพรรคการเมืองประจำ ค.ศ. 2005 เป็นเงินจำนวน
31,731,461 ล้านเยน (250 เยน x 126,925,843)

4) การให้เงินอุดหนุน การให้เงินอุดหนุนแก่พรรคการเมืองแต่ละพรรคให้กระทำ
ดังนี้

หนึ่งในสี่ของเงินอุดหนุนจ่ายในเดือนเมษายน, หนึ่งในสามของเงินที่เหลือจ่ายใน
เดือนกรกฎาคม, หนึ่งในสองของเงินที่เหลือจ่ายในเดือนตุลาคมและเงินที่เหลือจ่ายในเดือน
ธันวาคม เงินอุดหนุนจะถูกโอนเข้าไปในบัญชีธนาคารของพรรคการเมือง

5) การยื่นรายงานค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเงินอุดหนุน

นักบัญชีพรรคการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นรายงานค่าใช้จ่ายของเงินอุดหนุนในแต่ละปี
ต่อรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทยและคมนาคม นักบัญชีพรรคการเมืองสาขามีหน้าที่เช่นเดียวกันที่
จะต้องยื่นรายงานค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุนของสาขาพรรคทั้งต่อนักบัญชีพรรค ณ สำนักงานใหญ่พรรค
หรือสาขาพรรคที่จัดส่งเงินอุดหนุน และยื่นต่อคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งจังหวัดที่สำนักงาน
หลักของสาขาพรรคตั้งอยู่

ในรายงานนี้ นักบัญชีจะต้องลงบัญชีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าทำความสะอาด
ร้อนและอื่นๆ ที่กำหนด นอกจากนั้น ยังต้องลงบัญชีผู้ที่รับเงินที่มีวงเงินตั้งแต่ 50,000 เยน ขึ้นไป

6) การจัดพิมพ์รายงานค่าใช้จ่าย

⁴⁷ วันที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ วันดังต่อไปนี้ (1) วันที่ 1 มกราคม (2) วันที่มีการเลือกตั้งในปีที่ผ่านมา.

⁴⁸ วันที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ วันดังต่อไปนี้ (1) วันหลังจากที่มีการเลือกตั้งทั่วไปหรือการเลือกตั้งตามปกติ (2)
วันแรกของการเข้ารับตำแหน่งใหม่ของสมาชิกสภาใดเอท.

รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและคมนาคมประกาศต่อสาธารณชนในเรื่องที่เกี่ยวกับสรุปรายงานในเอกสารทางราชการ รัฐมนตรีจะต้องเก็บรายงานดังกล่าวไว้เป็นเวลา 5 ปี นับจากวันที่มีการตีพิมพ์ รายงานดังกล่าวจะต้องเก็บรักษาไว้ให้สาธารณชนสามารถตรวจสอบได้

3.1.3.6 รายรับและค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้ง⁴⁹

รายรับและค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้ง มีรายละเอียด ดังนี้

1) ข้อจำกัดของค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้ง

เพื่อป้องกันความไม่เท่าเทียมกันในการหาเสียง เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการบรรเทาภาระทางเศรษฐกิจ ค่าใช้จ่ายสำหรับการหาเสียงเลือกตั้ง จึงต้องจำกัดจำนวนค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้ง (มาตรา 194) ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาแล้ว ภายหลังพบว่ามีค่าใช้จ่ายเงินเกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดในการหาเสียงเลือกตั้ง การเลือกตั้งนั้นจะถือเป็นโมฆะ

แต่ข้อจำกัดดังกล่าวไม่นำมาใช้ในกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาในการเลือกตั้งระบบสัดส่วน

2) นักบัญชีของการหาเสียงเลือกตั้ง

นักบัญชีเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อรายรับและรายจ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการหาเสียงเลือกตั้ง (มาตรา 180) โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องแต่งตั้งบุคคลหนึ่ง เพื่อมาเป็นนักบัญชีดูแลการใช้จ่ายเงินของตน (มาตรา 187)

นักบัญชีนี้ มีหน้าที่ลงรายงานเงินบริจาคที่มีผู้บริจาคให้เพื่อการหาเสียงเลือกตั้ง รวมถึงรายรับอื่นๆ ของผู้สมัคร และรายจ่ายทั้งหมด เพื่อยื่นต่อคณะกรรมการจัดการการเลือกตั้งภายในเวลาที่กำหนด (มาตรา 189) และจัดทำสรุปรายงานต่อสาธารณชน (มาตรา 192)

3) ข้อจำกัดในการบริจาคเงิน

เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม กฎหมายจึงได้กำหนดข้อจำกัดในการบริจาคเงินเพื่อการเลือกตั้งหรือการทำกิจกรรมอื่นๆ ของพรรคการเมืองไว้มากมาย ได้แก่

(3.1) ห้ามการบริจาคโดยบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ระดับชาติและระดับท้องถิ่น ห้ามบริจาคโดยบุคคลที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ ดังนี้

⁴⁹ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 29-31.

(3.1.1) ห้ามการบริจาคโดยบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์พิเศษกับรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาบริการสาธารณะ บริษัทหรือองค์กรที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาลท้องถิ่น (มาตรา 199 ส่วนที่ 1)

- บริษัทหรือบริษัทที่รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลท้องถิ่น (มาตรา 22-3 ส่วนที่ 1-4 ของกฎหมายควบคุมเงินทุนทางการเมือง)

- บริษัทหรือบริษัทที่รับเงินทุนหรือเงินบริจาคจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลท้องถิ่น (มาตรา 22-3 ส่วนที่ 2 และ 4 ของกฎหมายการควบคุมเงินทุนทางการเมือง)

- บริษัทหรือบริษัทที่จัดให้มีเงินกู้หรือเป็นผู้ให้กู้ที่รับเงินอุดหนุนมาจากดอกเบี้ยที่เกี่ยวข้องกับการกู้จากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลท้องถิ่น (มาตรา 199 ส่วนที่ 2 ของกฎหมายการเลือกตั้ง)

(3.1.2) ห้ามการบริจาคเงินโดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ผู้สมัครหรือผู้ที่เตรียมตัวลงสมัครรับเลือกตั้งจะต้องไม่บริจาคเงินแก่องค์กรหรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ตนได้ลงสมัครไว้ รวมถึงห้ามทำการบริจาคเงินในนามของผู้สมัครหรือในนามของผู้ที่จะเตรียมลงสมัครรับเลือกตั้ง (มาตรา 199-2)

(3.1.3) ข้อจำกัดในการบริจาคประเภทอื่น

ห้ามบริษัทหรือบริษัทอื่นๆ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นเป็นเจ้าหน้าที่บริหารบริจาคให้แก่บุคคลหรือองค์กรที่ผู้สมัครหรือผู้ที่เตรียมลงสมัครรับเลือกตั้งอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตนั้น

(3.1.4) ห้ามรับบริจาคเงินจากต่างชาติ

การรับเงินบริจาคเพื่อใช้ในการเลือกตั้งหรือกิจกรรมทางการเมืองอื่นจากบริษัทหรือองค์กรต่างชาติถือเป็นกรณีต้องห้ามตามกฎหมาย (มาตรา 22-5 ของกฎหมายควบคุมเงินทุนทางการเมือง)

(3.1.5) ห้ามบริจาคโดยไม่ปรากฏชื่อ

ห้ามบริจาคเงินหรือรับเงินบริจาคโดยไม่ปรากฏชื่อที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ (มาตรา 22-6 ของกฎหมายการควบคุมเงินทุนทางการเมือง)

3.1.3.7 การคัดค้านการเลือกตั้ง⁵⁰

การคัดค้านการเลือกตั้ง มีรายละเอียด ดังนี้

1) การฟ้องร้อง

การฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การฟ้องร้องร้องคดีที่เกี่ยวกับความชอบธรรมของการเลือกตั้ง และเกี่ยวกับการตัดสินใจของบุคคลที่ได้รับเลือกตั้ง

⁵⁰ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 39-40.

(1.1) การฟ้องร้องคดีที่เกี่ยวกับความชอบว่าด้วยความถูกต้องของการเลือกตั้ง
 วัตถุประสงค์ของการฟ้องร้องคดีประเภทนี้เป็นเรื่องความถูกต้องของการ
 เลือกตั้งในทั้งหมดหรือบางส่วน ผู้ฟ้องร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

(1.1.1) การฟ้องร้องคดีในระดับเทศบาล (มาตรา 202) เมื่อมีความไม่ชัดเจน
 ปรากฏขึ้นที่เกี่ยวกับความถูกต้องของการเลือกตั้งที่จัดขึ้นในเขตเทศบาล การคัดค้านต้องยื่นต่อ
 คณะกรรมการการจัดการเลือกตั้งเทศบาล โดยผู้มีสิทธิออกเสียงหรือผู้สมัครเลือกตั้งที่เกี่ยวข้อง การ
 ประยุกต์ใช้ในการกลั่นกรองกระทำต่อคณะกรรมการการจัดการเลือกตั้งจังหวัด ถ้ามีผู้ฟ้องร้องไม่
 พอใจในการตัดสินใจของคณะกรรมการเทศบาล ถ้าไม่พอใจในผลของการกลั่นกรองแล้วการฟ้องร้อง
 สามารถไปยื่นต่อศาลสูง (Supreme Court)⁵¹ ได้

⁵¹ ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่น (Supreme Court of Japan: Saiko Saibansho).

ประวัติความเป็นมา

ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นได้ถูกจัดตั้งขึ้นมานานแล้ว จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2418 สืบเนื่องจากการที่มี
 รูปแบบการปกครองสมัยใหม่ในลักษณะของการแบ่งแยกอำนาจตุลาการต่างหากจากอำนาจบริหารและ
 อำนาจนิติบัญญัติ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นฉบับปัจจุบัน (ประกาศใช้เมื่อวันที่ 3
 พฤศจิกายน 2489 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2490) ระบบศาลยุติธรรมได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
 ฉบับดังกล่าวอย่างชัดเจนในบทที่ 6 ตั้งแต่มาตรา 76 ถึงมาตรา 82 โดยมีกรกล่าวถึงกิจการศาลทั้งหมด ซึ่งในที่นี้
 คงกล่าวถึงเฉพาะในส่วนของศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่น และท่านผู้พิพากษาในศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่น
 เท่านั้น ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนั้น อำนาจตุลาการอยู่ภายใต้การดูแลของศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นและ
 ศาลล่างที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย ศาลยุติธรรมจึงเป็นองค์กรวินิจฉัยคดีที่โปร่งไม่ว่าจะเป็นคดีระหว่างเอกชนกับ
 เอกชน หรือระหว่างเอกชนกับรัฐ ซึ่งหมายความว่า ประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบศาลเดี่ยว ไม่มีศาลปกครองหรือศาลใน
 ลักษณะอื่นอีก นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า หน่วยงานด้านบริหารจะจัดตั้งองค์กรอื่นขึ้นมา
 เพื่อใช้อำนาจตุลาการเช่นนี้ไม่ได้ ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นตั้งอยู่ใจกลางมหานครโตเกียวใกล้กับพระราชวัง
 พระจักรพรรดิ (Imperial Palace) และสถานที่ราชการต่างๆ ไม่ว่าสถานที่ทำงานของนายกรัฐมนตรี สถานที่
 ทำงานของคณะรัฐมนตรี อาคารรัฐสภา (Diet) ห้องสมุดรัฐสภา (Diet Library) อาคารกระทรวงต่างๆ เช่น
 กระทรวงยุติธรรม รวมทั้งอาคารรวมของศาล (The Court Building Complex) ตลอดจนสถานที่ทำการของพรรค
 การเมืองต่างๆ ของประเทศญี่ปุ่น โดยศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นมีที่ตั้ง ณ 1-1-1, Kasumigaseki, Chiyoda-ku,
 Tokyo 100-0013 สามารถเดินทางด้วยรถไฟใต้ดิน โดยใช้สถานีรถไฟใต้ดินฮันโซมอน (Hanzomon Station) หรือ
 สถานีรถไฟใต้ดินนาคาตะโช (Nagata-cho Station) ปัจจุบันนี้ ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นมีผู้พิพากษาจำนวน 15
 ท่าน ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายขององค์กรศาล มาตรา 5 วรรคสาม ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล คือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลอิโร
 โนบุ ทาเคซากิ ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายขององค์กรศาลแล้ว ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะ
 ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากพระจักรพรรดิ ตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ส่วนผู้พิพากษาอื่นนั้นจะได้รับการ
 แต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี ผู้พิพากษาในศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลที่มี

วิสัยทัศน์กว้างไกลและมีความรู้ทางกฎหมายที่กว้างขวาง โดยอย่างน้อย 10 ท่าน ในจำนวนนี้จะต้องเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา อัยการ ทนายความหรืออาจารย์สอนกฎหมายมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือ 20 ปี แล้วแต่กรณี ทั้งมีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะมีสถานภาพเทียบเท่านายกรัฐมนตรี ในขณะที่ผู้พิพากษาจะมีสถานภาพเทียบเท่ารัฐมนตรี สำหรับสัดส่วนของตำแหน่งท่านผู้พิพากษาในศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นนี้ เท่าที่ผ่านมาจะแต่งตั้งจากผู้พิพากษาศาลล่างประมาณ 5 ท่าน จากทนายความประมาณ 5 ท่าน ส่วนที่เหลือนั้นจะแต่งตั้งจากบุคคลในสาขาวิชาชีพอื่นๆ เช่น อัยการ, ศาสตราจารย์ทางกฎหมาย หรือข้าราชการพลเรือนประเภทต่างๆ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายเป็นพิเศษ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษาในศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะเกษียณจากตำแหน่งเมื่ออายุ 70 ปี

ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นในด้านงานคดี

ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นถือเป็นศาลสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรม มีอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ต่างๆ ที่ขึ้นสู่ศาล คำพิพากษาจึงถือเป็นที่สุดและผูกพันศาลล่าง ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะพิจารณาอุทธรณ์ของคู่ความที่คัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างในกรณีต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด โดยทั่วไป ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะพิจารณาคดีที่อ้างว่าขัดหรือแย้งหรือเกี่ยวข้องกับภารกิจของรัฐธรรมนูญ ซึ่งการอุทธรณ์คดีต่อศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะทำได้ในกรณีที่กล่าวมานี้ นอกจากนั้น จะเป็นการขออนุญาตอุทธรณ์ตามกฎหมายรวมทั้งศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นอาจเห็นควรรับอุทธรณ์บางเรื่องไว้พิจารณา เช่นคดีที่อ้างว่าขัดหรือแย้งกับแนวคำพิพากษาของศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่น หรือกรณีที่คดีมีคำพิพากษาขัดกันเองในระหว่างศาลสูง (High Court) กระบวนการนี้มีส่วนผสมผสานให้ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นสามารถควบคุมจำนวนคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณา ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงให้ความยุติธรรมแก่สังคมได้ ซึ่งแต่เดิมนั้นมีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นเป็นจำนวนไม่น้อย ทำให้มีคดีค้างพิจารณาในแต่ละปี ในปี 2541 จึงได้มีการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความเป็นระบบปัจจุบัน องค์คณะของผู้พิพากษาในศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะมี 2 ประเภท คือ องค์คณะย่อย (Petty Bench) กับองค์คณะใหญ่ (Grand Bench) องค์คณะย่อยจะมี 3 องค์คณะ แต่ละองค์คณะมีท่านผู้พิพากษาจำนวน 5 ท่าน เป็นหัวหน้าคณะ 1 ท่าน ซึ่งรวมถึงผู้พิพากษาหัวหน้าศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นด้วย ในการพิจารณาคดีนั้น ผู้พิพากษาจำนวน 3 ท่าน สามารถเป็นองค์คณะพิจารณาคดีได้ ส่วนองค์คณะใหญ่นั้นจะประกอบด้วยท่านผู้พิพากษาทั้งสิ้นห้าท่าน ในคดีทั่วไปนั้นท่านผู้พิพากษาจำนวน 9 ท่าน สามารถเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ เสียส่วนใหญ่ในการวินิจฉัยคดีคือ 8 ท่าน โดยปกติแล้ว เมื่อศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นรับคดีไว้พิจารณา คดีดังกล่าวจะถูกนำเสนอไปยังองค์คณะย่อย ซึ่งผู้พิพากษาหัวหน้าคณะจะเป็นผู้พิจารณาจ่ายสำนวนให้ผู้พิพากษาในองค์คณะเป็นผู้รับผิดชอบสำนวน แต่ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นคดีที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ คดีดังกล่าวจะถูกโอนไปพิจารณาโดยองค์คณะใหญ่ เว้นแต่ในกรณีที่ประเด็นข้อกฎหมายดังกล่าวได้มีแนวคำพิพากษาไว้แล้ว

ในการพิจารณาพิพากษาคดีของท่านผู้พิพากษาในศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นนี้ จะมีเจ้าหน้าที่วิจัยทางตุลาการ (Judicial Research Officials: Chosakan) ทำหน้าที่ช่วยเหลือในการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว ปัจจุบันมีจำนวน 37 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มคดีแพ่ง, กลุ่มคดีอาญา และกลุ่มคดีปกครอง มีหัวหน้าเจ้าหน้าที่วิจัยทางตุลาการ (Chief Judicial Research Official: Shuseki Chosakan) 1 คน และเจ้าหน้าที่วิจัยทางตุลาการอาวุโส (Senior Judicial Research Official: Jyoseki Chosakan) ประจำกลุ่มดังกล่าว กลุ่มละ 1 คน เพื่อช่วยเหลือในการ

ปฏิบัติงานของหัวหน้าเจ้าหน้าที่วิจัยทางตุลาการ หากพิจารณาจากข้อความในกฎหมายองค์กรศาลแล้ว เจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่ใช่ตำแหน่งตุลาการ อย่างไรก็ตาม มีบทเฉพาะกาลตั้งแต่มีการเริ่มใช้รัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นในการแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลล่างเพื่อดำรงตำแหน่งนี้ในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งตลอดเวลาที่ผ่านมา ผู้พิพากษาศาลล่างจะได้รับการแต่งตั้งให้เข้ามาดำรงตำแหน่งนี้เรื่อยมา ไม่ปรากฏว่าเคยมีการแต่งตั้งบุคคลอื่นเข้ามาทำงานในตำแหน่งนี้

ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นในด้านงานบริหาร

ฝ่ายตุลาการของประเทศญี่ปุ่นจะบริหารงานของตนเองอย่างเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงโดยฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ สำหรับอำนาจในส่วนนี้ ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะเป็นองค์กรบริหารสูงสุดของฝ่ายตุลาการและมีอำนาจออกระเบียบต่างๆ ภายในองค์กร การดำเนินการบริหารงานนี้อยู่ภายใต้การพิจารณาของที่ประชุมตุลาการ (Judicial Assembly) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาทั้งสิบห้าท่าน โดยมีผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเป็นประธานในที่ประชุมดังกล่าว ในการออกระเบียบนี้ ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นสามารถออกระเบียบต่างๆ เช่น ระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาคดีของศาล, ระเบียบเกี่ยวกับทนายความ, ระเบียบเกี่ยวกับเรื่องวินัยของศาล รวมทั้งระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานศาล ในการออกระเบียบที่สำคัญ ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะปรึกษากับคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านการร่างระเบียบ (The Advisory Committee on Rule-Making) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษา, อัยการ, ทนายความ, เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการออกระเบียบ จากนั้นที่ประชุมตุลาการจะปรึกษาและให้ความเห็นชอบแก่ร่างระเบียบที่เสนอมา อำนาจสำคัญอีกประการหนึ่งของที่ประชุมตุลาการคือการเสนอรายชื่อผู้พิพากษาที่จะเข้าดำรงตำแหน่งต่างๆ ในศาลล่าง ในการจัดทำรายชื่อผู้พิพากษานี้ ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะส่งให้คณะกรรมการที่ปรึกษาสำหรับการแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลล่าง (Advisory Committee for the Nomination of Inferior Court Judges) พิจารณา คณะกรรมการนี้ประกอบด้วยกรรมการ 11 คน มาจากนักกฎหมาย 5 คน และบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์อีก 6 คน เมื่อพิจารณาเสร็จสิ้นก็จัดทำรายงานเสนอกลับไปให้ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ ที่ประชุมตุลาการจะพิจารณาและเสนองบประมาณรายได้และรายจ่ายประจำปีไปยังคณะรัฐมนตรีผ่านศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่น หากคณะรัฐมนตรีคัดค้านงบประมาณรายจ่ายของฝ่ายตุลาการ ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นอาจมีคำขอให้เพิ่มรายจ่ายดังกล่าวได้ ในกรณีเช่นนี้ คณะรัฐมนตรีจะแนบรายละเอียดการคัดค้านดังกล่าวรวมถึงความจำเป็นในเรื่องงบประมาณเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป การบริหารงานข้างต้นนี้ ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจะมีหน่วยงานภายในคือ สำนักงานเลขานุการ (General Secretariat) ในการดำเนินการ โดยมีหน่วยงานในสังกัด คือ แผนกเลขานุการ (Secretary Division), แผนกประชาสัมพันธ์ (Public Information Division), แผนกนโยบายสารสนเทศ (Information Policy Division), สำนักกิจการทั่วไป (General Affairs Bureau), สำนักกิจการบุคคล (Personnel Affairs Bureau), สำนักการคลัง (Financial Bureau), สำนักกิจการแพ่ง (Civil Affairs Bureau), สำนักกิจการอาญา (Criminal Affairs Bureau), สำนักกิจการปกครอง (Administrative Affairs Bureau) และสำนักกิจการครอบครัว (Family Bureau) นอกจากนี้ ยังมีงานบริหารอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น สถาบันวิจัยและฝึกอบรมกฎหมาย (Legal Training and Research Institute), สถาบันวิจัยและฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่ศาล (Training and Research Institute for Court Officials) และห้องสมุด

(1.1.2) การฟ้องร้องคดีในระดับจังหวัด (มาตรา 203) ผู้สมัครเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิออกเสียงอาจยื่นข้อคัดค้านต่อคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งจังหวัด และผลนั้นนำไปยื่นต่อศาลสูงได้ถ้ากรณีไม่พอใจกับการตัดสินของคณะกรรมการจังหวัด

(1.1.3) การฟ้องร้องคดีในระดับชาติ (มาตรา 204) ผู้สมัครรับเลือกตั้ง (รวมถึงพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบสัดส่วน พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครในระบบบัญชีรายชื่อ การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในระบบสัดส่วน) หรือ ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เมื่อมีข้อคัดค้านที่เกี่ยวกับความไม่ชอบธรรมของการเลือกตั้งอาจยื่นคดีได้โดยตรงต่อศาลสูง

(1.2) การฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับการตัดสินบุคคลที่ได้รับเลือกตั้ง

การฟ้องร้องคดีนี้ ความชอบธรรมของการตัดสินใจของบุคคลที่ได้รับเลือกตั้ง เป็นประเด็นที่ตั้งอยู่ในสมมติฐานว่าการเลือกตั้งโดยตามกฎหมายแล้วเป็นที่ชอบด้วยกฎหมาย

สำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น หากมีกรณีการฟ้องร้องเกี่ยวกับความชอบธรรมของการเลือกตั้ง ผู้สมัครหรือผู้มีสิทธิออกเสียงอาจยื่นข้อคัดค้านในการพิสูจน์และดำเนินการยื่นฟ้องต่อศาลสูง อย่างไรก็ตามในกรณีของการเลือกตั้งทั้ง 2 สภา ผู้ฟ้องร้องหรือผู้ถูกกล่าวหาถูกจำกัดว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นบุคคลซึ่งมิได้รับเลือกในการเลือกตั้งนั้น พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครในระบบบัญชีรายชื่อ (ไม่รวมถึงบุคคลที่ลงสมัครสมาชิกวุฒิสภาท้องถิ่น)

3.1.3.8 บทกำหนดโทษ⁵²

อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในญี่ปุ่น อาชญากรรมการเลือกตั้ง (Crime election) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การละเมิดทางอาญาและการละเมิดทางด้านบริหาร การละเมิดทางอาญาเป็นเรื่องของการกระทำที่ขาดจริยธรรม รวมถึงการคิดสินบน การฉ้อโกง และอื่นๆ การละเมิดทางด้านบริหารเป็นอาชญากรรมที่ละเมิดข้อห้ามการบริหารด้านต่างๆ ที่กำหนดไว้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น การแจก หรือการตีพิมพ์เอกสารหาเสียงโดยฝ่าฝืนกฎหมาย

การลงโทษต่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง นอกจากจะมีบทลงโทษที่มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในกฎหมายการเลือกตั้งตำแหน่งทางการเมืองแล้ว ยังมีบทลงโทษเพิ่มเติมที่ใช้กับอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งดังต่อไปนี้

(Supreme Court Library) เป็นต้น บุคลากรระดับสูงที่ทำงานในส่วนนี้จะได้รับการแต่งตั้งมาจากผู้พิพากษาศาลล่าง. นายไชยยศ วรรณที่ศิริ. กฎหมายองค์กรศาล (Court Organization Law : Law No.59 of 1947) .

⁵² เรื่องเดียวกัน. หน้า 40-42.

1) การประกาศผลการเลือกตั้งให้เป็นโมฆะและการตัดสิทธิทางการเมืองเนื่องจากการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นอาชญากรรมเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง (มาตรา 251 และ มาตรา 252) ผลการเลือกตั้งผู้สมัครถูกประกาศให้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อบุคคลที่ได้รับเลือกตั้ง ถูกพิสูจน์ว่าได้กระทำการที่เป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งและบุคคลนั้นถูกพิพากษาว่า เป็นผู้กระทำความผิด

ผู้กระทำละเมิด โดยปกติจะตัดสิทธิให้เป็นผู้ขาดคุณสมบัติในการออกเสียงและในการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในอนาคตสำหรับช่วงระยะเวลาหนึ่ง

2) การประกาศให้เป็นโมฆะเนื่องจากอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งที่กระทำ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่น (มาตรา 251-4)

บุคคลผู้ดำรงตำแหน่ง ไม่ว่าจะป็นระดับชาติ ระดับท้องถิ่น หน่วยงานบริหาร ระดับชาติ หน่วยงาน บริหารระดับท้องถิ่น หน่วยงาน ไปรษณีย์ หรือรัฐวิสาหกิจของญี่ปุ่น ต่อมา หากได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ สมาชิกวุฒิสภาในระบบแบ่งเขตภายใน 3 ปี หลังจากพ้นจากตำแหน่งข้างต้น และต่อมาพบว่าได้กระทำความผิดในฐานติดสินบน หรือให้ ผลประโยชน์กับบุคคลในเขตเลือกตั้งและถูกศาลสั่งลงโทษ

3) การลงโทษอื่นๆ เนื่องจากอาชญากรรมที่กระทำโดยผู้จัดการทั่วไปในการหาเสียงเลือกตั้ง นักบัญชีที่จัดทำบัญชีการหาเสียง ผู้จัดการการหาเสียงในระดับท้องถิ่น ญาติ หรือเลขานุการของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (มาตรา 251-2)

เมื่อผู้จัดการทั่วไปในการหาเสียงเลือกตั้ง นักบัญชีที่จัดทำบัญชีการหาเสียง ผู้จัดการหาเสียงในระดับท้องถิ่น ญาติ หรือเลขานุการของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กระทำอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เช่น การติดสินบน การให้ผลประโยชน์โดยมิชอบ ฯลฯ หรือการละเมิดกฎหมายที่เกี่ยวกับเงินทุนการเลือกตั้ง (ในกรณีของนักบัญชีที่จัดทำบัญชีหาเสียง) และคำพิพากษาลงโทษ ผลการเลือกตั้งจะเป็นโมฆะ และจะถูกตัดสิทธิให้เป็นผู้ขาดคุณสมบัติในการสมัครรับเลือกตั้ง ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

4) การลงโทษอื่นๆ เนื่องจากการกระทำอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยผู้จัดการหรือผู้บริหารขององค์กรที่ทำหน้าที่หาเสียงเลือกตั้ง

เมื่อผู้จัดการหรือผู้บริหารขององค์กรกระทำอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เช่น การให้สินบน การให้ผลประโยชน์อื่นๆ และถูกพิพากษาลงโทษ ผลการเลือกตั้งของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมจะถูกประกาศให้เป็นโมฆะ และถูกตัดสิทธิให้เป็นผู้ขาดคุณสมบัติการเลือกตั้งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

3.2 การชดใช้ค่าเสียหายในการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในประเทศไทย

เพื่อเป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาการเลือกตั้งกับการชดใช้ค่าเสียหายในการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนตำแหน่งที่ว่าง จึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ตามลำดับ ดังนี้

3.2.1 กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่จัดให้มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น และจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ซึ่งเป็นการลงคะแนนเลือกพรรคการเมืองที่จัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง โดยเลือกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเพียงพรรคการเมืองเดียว ทั้งนี้ เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งในราชกิจจานุเบกษา ดังนี้

- 1) กำหนดวันรับสมัครเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยให้มีการเริ่มรับสมัครไม่เกิน 20 วันนับจากวันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้บังคับ และต้องกำหนดวันรับสมัครไม่น้อยกว่า 5 วัน
- 2) กำหนดวันที่พรรคการเมืองจะต้องยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ซึ่งต้องเป็นวันก่อนวันรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และกำหนดวันรับสมัครไม่น้อยกว่า 5 วัน
- 3) กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่แต่ละจังหวัดจะมี และจำนวนเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด โดยจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับอำเภอหรือเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตเลือกตั้ง
- 4) กำหนดเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งแบบสัดส่วน โดยจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดที่อยู่ภายในเขตเลือกตั้งแต่ละกลุ่มจังหวัด⁵³

⁵³ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 66.

เมื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปได้ดำเนินการ โดยมีกรณีอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องประกาศผลการเลือกตั้งว่าผู้ใดได้รับเลือกตั้งภายใน 7 วันทำการนับแต่วันเลือกตั้ง แต่ถ้าเห็นว่าเป็นกรณีที่มีเหตุอันสงสัยว่ามีกรณีไม่สุจริตและเที่ยงธรรมในเขตเลือกตั้งใด คณะกรรมการการเลือกตั้งจะยังไม่ประกาศผลสำหรับเขตเลือกตั้งนั้นก็ได้ แต่ต้องสอบสวนและวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันเลือกตั้ง และหากคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกประกาศให้ยื่นหรือขยายระยะเวลาหรืองดเว้นการดำเนินการที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นการเฉพาะในการเลือกตั้งนั้นๆ เพื่อให้เหมาะสมและจำเป็นแก่การดำเนินการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรม

3.2.1.1 เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง⁵⁴

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละครั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งได้ ดังต่อไปนี้

1) ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจำนวน 1 คน มีหน้าที่รับผิดชอบเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และดำเนินกิจการที่จำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

2) คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 5 คน มีหน้าที่กำหนดหน่วยเลือกตั้งที่เลือกตั้ง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเพิ่มชื่อและการถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง รวมทั้งมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการลงคะแนนเลือกตั้ง การนับคะแนนเลือกตั้ง และการประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้ง และอาจแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง โดยให้มีผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง 1 คน และคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจำนวน 9 คน มีหน้าที่อำนวยความสะดวกช่วยเหลือ และให้คำแนะนำในการตรวจสอบเอกสารและการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งรวมทั้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3) คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 9 คน ประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการไม่น้อยกว่า 8 คน ซึ่งแต่งตั้งจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมีหน้าที่เกี่ยวกับการลงคะแนนเลือกตั้งในที่เลือกตั้ง และนับคะแนนเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งแต่ละแห่ง กรณีที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีจำนวนไม่ถึง 9 คน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ

⁵⁴ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 70.

เขตเลือกตั้ง แต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้ได้ครบตามจำนวน

4) เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

5) ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง แต่งตั้งคณะกรรมการคณะบุคคล หรือบุคคลใดเป็นผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งได้ตามสมควร

การกระทำในหน้าที่ของกรรมการการเลือกตั้ง เลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัด กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย หรือผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงาน ในการเลือกตั้งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งและได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งหรืออาญา โดยในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้บุคคลดังกล่าว มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญานับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งจนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่

นอกเหนือจากเจ้าพนักงานของภาครัฐแล้ว พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งยังมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง โดยพรรคการเมืองดังกล่าวอาจตั้งตัวแทนของพรรคการเมืองไปประจำอยู่ ณ ที่เลือกตั้งเพื่อสังเกตการณ์การลงคะแนนเลือกตั้งและการนับคะแนนเลือกตั้ง โดยให้ยื่นหนังสือแต่งตั้งตัวแทนของตนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 15 วัน และ ให้แต่งตั้งได้ที่เลือกตั้งละหนึ่งคน

3.2.1.2 คำใช้จ่ายในการเลือกตั้งและวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง⁵⁵

ระยะเวลาของการใช้บังคับหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีการหาเสียงเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องทำการประกาศกำหนดนั้นมีสองกรณี คือ กรณีที่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปอันเนื่องมาจากการครบอายุของสภาผู้แทนราษฎร ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่ 90 วันก่อนวันครบอายุจนถึงวันเลือกตั้ง และกรณีที่เป็นการเลือกตั้งอันเนื่องมาจากเหตุอื่นให้มีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ให้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนถึงวันเลือกตั้ง โดยข้อห้ามเกี่ยวกับวิธีการหาเสียงเลือกตั้งมีดังต่อไปนี้

⁵⁵ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 76.

1) ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่น หรือพรรคการเมืองใด หรือให้งดเว้นการลงคะแนน ให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

(1.1) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

(1.2) ให้ เสนอให้หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด

(1.3) ทำการ โฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่างๆ

(1.4) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

(1.5) หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใ้ร้ายด้วยความเท็จ หรือจูงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด โดยความผิดตาม (1) หรือ (2) ให้ถือว่าเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้

2) ห้ามมิให้ผู้ใดหรือพรรคการเมืองใดเรียกหรือรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สมัครอื่นหรือพรรคการเมืองอื่นในการเลือกตั้ง และทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตลอดจนห้ามมิให้จัดยานพาหนะ นำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังหน่วยเลือกตั้งเพื่อการเลือกตั้งหรือนำกลับไปจากหน่วยเลือกตั้ง โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารยานพาหนะหรือค่าจ้างซึ่งต้องเสียตามปกติ หรือจัดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังหน่วยเลือกตั้ง หรือกลับจากหน่วยเลือกตั้งเพื่อจูงใจหรือควบคุมให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไปลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด เว้นแต่เป็นการที่หน่วยงานของรัฐจัดยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

3) ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยเข้ามีส่วนช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้งหรือกระทำการใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งการเลือกตั้งโดยประการที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด เว้นแต่การกระทำนั้นเป็นการช่วยราชการหรือเป็นการประกอบอาชีพตามปกติโดยสุจริตของผู้นั้น

4) ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายกระทำการใดๆ เพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง แต่มิให้หมายรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติที่พึงต้องปฏิบัติในตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น หรือการแนะนำหรือช่วยเหลือในการ

ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง โดยมีได้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ แม้ว่าการกระทำจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด หากมีการฝ่าฝืนให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยุติหรือระงับการกระทำใดที่เห็นว่าอาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด และให้แจ้งต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น สั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีพฤติกรรมอันอาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดพ้นจากหน้าที่เป็นการชั่วคราว หรือสั่งให้ประจำกระทรวง ทบวง กรม ศาลากลางจังหวัด หรือที่ว่าการอำเภอในเขตเลือกตั้งหรือนอกเขตเลือกตั้ง หรือห้ามเข้าเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่งได้

5) ห้ามมิให้ทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการใดๆ ไม่ว่าจะเป็คุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด นับตั้งแต่วเวลา 16.00 น. ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวัน จนถึงวันเลือกตั้ง

ในส่วนของหลักเกณฑ์เกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายของผู้สมัครแต่ละคนที่จะใช้จ่ายในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และจำนวนเงินค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองที่จะใช้จ่ายในการเลือกตั้งแบบสัดส่วนในเขตเลือกตั้งแบบสัดส่วน คณะกรรมการการเลือกตั้งจะกำหนดขึ้นโดยมีการหารือกับหัวหน้าพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง โดยห้ามมิให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินจำนวนค่าใช้จ่ายที่กำหนด และให้นับรวมค่าใช้จ่ายของผู้สมัครแบบสัดส่วนในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดที่ใช้จ่ายไปเพื่อการเลือกตั้งเป็นค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองนั้น โดยค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งหมายความถึง เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่บุคคลใดๆ จ่ายหรือรับว่าจะจ่ายแทน หรือนำมาใช้โดยไม่คิดค่าตอบแทน เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้งโดยความยินยอมของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้นด้วย ในกรณีที่น่าทรัพย์สินมาให้ใช้ให้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่นนั้นๆ ผู้สมัครและพรรคการเมืองจะต้องแต่งตั้งสมุห์บัญชีเลือกตั้งของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำและรับรองความถูกต้องของบัญชีรายรับรายจ่ายของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด และภายใน 90 วัน หลังจากวันเลือกตั้ง ผู้สมัครแต่ละคนและพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแบบสัดส่วนต้องยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายที่สมุห์บัญชีเลือกตั้งจัดทำขึ้น โดยผู้สมัครหรือหัวหน้าพรรคการเมืองได้รับรองความถูกต้อง และบัญชีรายรับและรายจ่ายอย่างน้อยต้องประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่จ่ายไปแล้วและที่ยังค้างชำระ รวมทั้งหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อตรวจสอบ รายการค่าใช้จ่าย แล้วประกาศผลการตรวจสอบรายการค่าใช้จ่ายนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ในกรณีที่มีการคัดค้าน

การเลือกตั้งว่าผู้สมัครผู้ใดหรือพรรคการเมืองใด ใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินจำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ก็ให้เก็บรักษารายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานไว้จนกว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งจะได้พิจารณาเสร็จสิ้น

3.2.1.3 การดำเนินการของภาครัฐ⁵⁶

คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนและพรรคการเมืองทุกพรรค ในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) การจัดสถานที่ปิดประกาศและที่ติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งในบริเวณสาธารณสถานซึ่งเป็นของรัฐ ให้พอเพียงและเท่าเทียมกันในการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครทุกคน และพรรคการเมืองทุกพรรค โดยห้ามปิดประกาศหรือติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่มีขนาดหรือจำนวนไม่เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

2) การพิมพ์และจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งไปให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

3) สถานที่สำหรับให้ผู้สมัครและพรรคการเมืองใช้ในการโฆษณาหาเสียงได้อย่างเท่าเทียมกัน

4) การกำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลาให้พรรคการเมืองโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งจะต้องจัดให้พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งมีโอกาสเท่าเทียมกัน.

5) การสนับสนุนของรัฐในกิจการอื่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

นอกเหนือจากนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่วางระเบียบเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติในการเลือกตั้งหรือข้อห้ามมิให้ปฏิบัติในการเลือกตั้ง โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้การหาเสียงเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

3.2.1.4 การดำเนินการกรณีการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม⁵⁷

ในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลือกตั้งและป้องกันมิให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายมีอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดๆ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เพื่อตรวจ ค้น ยึด หรือ

⁵⁶ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 78.

⁵⁷ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 87.

อายุัดเอกสาร ทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานได้ และในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นซ้ำ เอกสาร ทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานดังกล่าวจะถูกยักย้าย ซุกซ่อน ทำลายหรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพ ไปจากเดิม จะเข้าทำการค้นโดย ไม่ต้องมีหมายค้นก็ได้ และต้องบันทึกพฤติการณ์แห่งกรณีไว้โดย ให้ใช้อำนาจได้นับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งจนถึงวันประกาศผลการเลือกตั้ง และ จะขอให้เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐช่วยเหลือในการดำเนินการตามความจำเป็นด้วยก็ได้ หรือ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมอบอำนาจให้กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าหน้าที่อื่น เป็นผู้ค้นก็ได้ แต่ผู้รับมอบอำนาจต้องได้รับมอบหมายค้นจากศาลด้วย

2) ขอให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแจ้งรายงานการทำธุรกรรม ของบุคคลที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งให้ทราบหรือให้ธนาคาร แห่งประเทศไทยหรือธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน อื่นแจ้งให้ทราบถึงการโอนเงินตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งร้องขอ

การดำเนินการเมื่อการเลือกตั้งมิได้เป็น ไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมมีกระบวนการ ที่แตกต่างกันระหว่างก่อนประกาศผลการเลือกตั้งและหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ดังนี้

(2.1) ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง

(2.1.1) การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวน แล้ว เห็นว่ามีหลักฐานอันสมควรเชื่อได้ว่า ผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการ การเลือกตั้ง หรือมี พฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่า ผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่น กระทำการดังกล่าว หรือรู้ว่ามีกระทำความดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น ถ้า คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการกระทำนั้นน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็น ไปโดยสุจริตและ เที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครที่กระทำการเช่นนั้น ทุกรายเป็นเวลา 1 ปี โดยให้มีผลนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง ถ้าปรากฏหลักฐาน อันสมควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลยหรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้ง เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้น กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจใน การปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็น ไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจที่จะดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง เพื่อเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ยุบพรรคการเมืองนั้น และในกรณีที่ศาล รัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ศาลรัฐธรรมนูญต้องมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของ

หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นมีกำหนดเวลา 5 ปี นับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

กรณีไม่ว่าเป็นการกระทำของผู้ใด ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า ผู้สมัครผู้ใด หรือพรรคการเมืองใดจะได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจสั่งให้ผู้สมัครผู้นั้นหรือพรรคการเมืองนั้นระงับหรือดำเนินการใดเพื่อแก้ไขความไม่สุจริต และเที่ยงธรรมนั้นภายในเวลาที่กำหนด หากผู้สมัครผู้นั้นหรือพรรคการเมืองนั้นไม่ดำเนินการตาม คำสั่งดังกล่าว โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้สันนิษฐานว่าผู้สมัครผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำ หรือพรรคการเมืองนั้นมีส่วนร่วมรู้เห็นในการกระทำความดังกล่าว เว้นแต่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้น พิสูจน์ได้ว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความดังกล่าว

มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และเมื่อมีคำสั่งเพิกถอน สิทธิเลือกตั้งผู้สมัครผู้ใดหรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรค การเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองใดแล้ว ให้พิจารณาคำเนิการให้มีการดำเนินคดีอาญา แก่ผู้สมัคร หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้นั้นด้วย โดยให้ถือว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีที่มีคำสั่ง เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังวันลงคะแนนเลือกตั้ง แต่ก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้ง และผู้สมัคร ที่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้สมัครในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ได้คะแนนเลือกตั้งใน ลำดับซึ่งจะเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ เพื่อให้มีผู้รับ การเลือกตั้งครบจำนวนที่จะพึงมีในเขตเลือกตั้งนั้น

กรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการ ดำเนินการสืบสวนสอบสวนให้แล้วเสร็จโดยเร็วและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจ แต่งตั้งข้าราชการอัยการ ข้าราชการอื่น หรือผู้ซึ่งเคยเป็นข้าราชการตุลาการ หรือข้าราชการอื่นตาม จำนวนที่เหมาะสมเป็นคณะกรรมการตามความจำเป็น เพื่อช่วยคณะกรรมการการเลือกตั้งในการ ตรวจสอบสำนวนการสืบสวน สอบสวน รวมทั้งรับฟังคำชี้แจงหรือพยานหลักฐานแทน คณะกรรมการการเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากองค์กรกลางบริหารงานบุคคล หรือผู้บังคับบัญชาของข้าราชการดังกล่าว และให้ได้รับค่าตอบแทนตามที่คณะกรรมการการ เลือกตั้งกำหนด

นอกจากนี้ ให้มีคณะกรรมการอีกคณะหนึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบสำนวนการ สืบสวนสอบสวนและพิจารณาให้ความเห็นว่าความเห็นพร้อมด้วยสำนวนการสืบสวนสอบสวน ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งกระทำ

การ โดยเที่ยงธรรมหรือไม่ ก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะวินิจฉัยเพื่อมีมติให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครผู้ใด หากคณะกรรมการมีความเห็นต่างไปจากความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำวินิจฉัยตามความเห็นเดิมก็ได้แต่ต้องแสดงผลและให้ประกาศคำวินิจฉัยพร้อมทั้งเหตุผลและความเห็นของคณะกรรมการในราชกิจจานุเบกษา โดยคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการกฤษฎีกาทุกคณะตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งไม่เป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ และไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นในพรรคการเมือง หากประธานกรรมการกฤษฎีกาคณะใดไม่อาจดำรงตำแหน่งกรรมการได้ ให้กรรมการกฤษฎีกาประจำคณะนั้นเลือกกรรมการกฤษฎีกาคณะหนึ่งในคณะเดียวกันที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการแทน ในกรณีที่ไม่มีอาจหากรรมการแทนได้ ให้คณะกรรมการนี้ประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่ ทั้งนี้ การให้ความเห็นของ คณะกรรมการต้องกระทำโดยที่ประชุมคณะกรรมการที่มีกรรมการร่วมประชุมไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 และต้องกระทำภายในเวลาไม่เกิน 5 วันนับแต่วันได้รับเรื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วยังไม่มีความเห็นของคณะกรรมการให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการต่อไป และให้คณะกรรมการ ได้รับคำตอบแทนตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

กรณีที่ปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า ผู้ใดกระทำการใดๆ เพื่อประโยชน์แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด อันอาจทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้นั้นระงับการกระทำหรือมีคำสั่งให้แก้ไขการกระทำตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่กำหนดได้ และถ้ามีผู้แจ้งต่อเจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานตำรวจพบเห็นการกระทำความผิดดังกล่าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมและดำเนินคดีโดยเร็ว และแจ้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาดำเนินการต่อไป

(2.1.2) การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

ในระหว่างระยะเวลาในการเลือกตั้ง กรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้ใดให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในการจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้ง ให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด หรือให้งดเว้นลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด หรือจัดเตรียมเงินหรือทรัพย์สินเพื่อดำเนินการดังกล่าว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีคำสั่ง โดยให้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งที่การยึดหรืออายัดอยู่ในเขตศาลภายในสามวัน

นับแต่วันยึดหรืออายัด เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วให้ดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวให้แล้วเสร็จภายในห้าวันนับแต่วันได้รับคำร้อง ถ้าศาลเห็นว่าเงินหรือทรัพย์สินตามคำร้องน่าจะได้ใช้หรือจะใช้เพื่อการเลือกตั้งโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีการประกาศผลการเลือกตั้ง

(2.1.3) การงดการลงคะแนนเลือกตั้ง

ก่อนวันเลือกตั้ง ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใดหรือในเขตเลือกตั้งใดจะมีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจประกาศงดการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งหรือในเขตเลือกตั้งนั้น และให้กำหนดวันลงคะแนนเลือกตั้งใหม่

(2.1.4) การงดการประกาศผลการเลือกตั้ง

เมื่อได้มีการนับคะแนนเลือกตั้งแล้ว ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือการนับคะแนนเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่ถูกต้องคณะกรรมการการเลือกตั้งจะงดการประกาศผลการเลือกตั้งและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นก็ได้

(2.1.5) การประกาศให้บัตรเลือกตั้งเป็นบัตรเสียและมีให้นับเป็นคะแนน

ก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าพรรคการเมืองใดหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง หรือสมาชิกของพรรคการเมืองผู้ใดได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ (Violation of the Act) ประกอบรัฐธรรมนูญระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือก่อให้เกิดผู้อื่น กระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้ผู้อื่นกระทำการดังกล่าวเพื่อประโยชน์แก่พรรคการเมือง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการกระทำดังกล่าวน่าจะเป็นผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจประกาศให้บัตรเลือกตั้งที่ลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองนั้น ในการเลือกตั้งแบบสัดส่วน เป็นบัตรเสียและมีให้นับเป็นคะแนน ทั้งนี้ เฉพาะในเขตพื้นที่ที่มีการกระทำนั้น

(2.2) หลังประกาศผลการเลือกตั้ง

เมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้วถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดหรือผู้สมัครผู้ใดกระทำการใดๆ โดยไม่สุจริตเพื่อที่จะให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริตโดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำ อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณา

เมื่อศาลฎีกาได้รับคำร้องแล้วให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นหยุดการปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งยกคำร้อง ในกรณีที่ปรากฏจากการไต่สวนของศาลฎีกาว่า มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากรณี เป็นไปตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้ศาลฎีกาสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้สมัครผู้นั้นมีกำหนดเวลา 5 ปีแล้วแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและนายกรัฐมนตรีทราบ และให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสิ้นสุดลง

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัคร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดและเป็นเหตุให้ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ ให้ผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งต้องรับผิดชอบใช้ค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งใหม่นั้นด้วย

3.2.1.5 การคัดค้านการเลือกตั้ง⁵⁸

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตมีสิทธิยื่นคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้งหรือภายใน 30 วันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง เว้นแต่การร้องคัดค้านเพราะเหตุการณีกำหนดจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งหรือการขึ้นบัญชีรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ให้ยื่นคัดค้านภายใน 180 วันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำคัดค้านการเลือกตั้ง ให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลัน

ในกรณีที่มีการยื่นคัดค้านก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้งแต่ผลการสืบสวนสอบสวนแล้วเสร็จ หลังวันประกาศผลการเลือกตั้ง หรือยื่นคัดค้านหลังวันประกาศผลการเลือกตั้งและผลการสืบสวนสอบสวน ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย และคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นควรให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งใด หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดมีกำหนดเวลา 5 ปี ในกรณีที่ผลการสืบสวนสอบสวนปรากฏว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใดหรือเขตเลือกตั้งใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นต้องให้มีการเลือกตั้งใหม่ เพราะไม่มีผลเปลี่ยนแปลงผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมีคำสั่งให้ยุติเรื่องก็ได้ โดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็นที่สุด

⁵⁸ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 92.

3.2.2 กฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

การกำหนดเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- 1) การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ให้ถือเขตเป็นเขตเลือกตั้ง ถ้าเขตใดมีจำนวนราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้งเกินหนึ่งแสนคน ให้แบ่งเขตนั้นออกเป็นเขตเลือกตั้งโดยถือเกณฑ์จำนวนราษฎรหนึ่งแสนคน เศษของหนึ่งแสนถ้าเกินห้าหมื่น ให้เพิ่มเขตเลือกตั้งในเขตนั้นได้อีกหนึ่งเขตเลือกตั้ง
- 2) การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ถือเขตอำเภอเป็นเขตเลือกตั้ง ในกรณีที่อำเภอใดมีสมาชิกได้เกินกว่าหนึ่งคน ให้แบ่งเขตอำเภอเป็นเขตเลือกตั้ง เท่ากับจำนวนสมาชิกที่จะพึงมีในอำเภอนั้น
- 3) การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ให้แบ่งเขตเทศบาลเป็นสองเขตเลือกตั้ง การเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาลเมือง ให้แบ่งเขตเทศบาลเป็นสามเขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครหรือการเลือกตั้งสมาชิกสภาเมืองพัทยา ให้แบ่งเขตเทศบาลหรือเขตเมืองพัทยาเป็นที่เขตเลือกตั้ง และต้องมีจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลเท่ากันทุกเขตเลือกตั้ง
- 4) การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ถือเขตหมู่บ้านเป็นเขตเลือกตั้ง
- 5) การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ให้ถือเขตขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

อีกทั้งในการแบ่งเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพยายามจัดให้มีจำนวนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้งใกล้เคียงกันมากที่สุดและต้องแบ่งพื้นที่ของแต่ละเขตเลือกตั้งให้ติดต่อกันในเขตเทศบาลหรือเขตชุมชนหนาแน่นอาจกำหนดให้ใช้แนวถนน ตรอกหรือซอย คลองหรือแม่น้ำเป็นแนวเขตของเขตเลือกตั้งก็ได้ สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร มิให้นำพื้นที่เพียงบางส่วนของเขตหนึ่งไปรวมกับเขตอื่น และเพื่อประโยชน์ในการแบ่งเขตเลือกตั้งดังกล่าว ผู้อำนวยการทะเบียนกลางตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรมีหน้าที่แจ้งรายละเอียดของจำนวนราษฎรเป็นรายจังหวัด รายอำเภอ รายเทศบาล รายองค์การบริหารส่วนตำบล รายตำบล และรายหมู่บ้าน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบภายในยี่สิบวัน นับแต่วันที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางประกาศจำนวนราษฎรทั้งประเทศ รวมทั้งในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลง เขตจังหวัด เขตอำเภอ เขตเทศบาล เขตองค์การบริหารส่วนตำบล เขตตำบล หรือเขตหมู่บ้าน ให้ปลัดกระทรวง

มหาดไทยมีหน้าที่แจ้งการเปลี่ยนแปลงให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ มีการเปลี่ยนแปลง

3.2.2.1 การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น⁹⁹

มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นฯ บัญญัติให้ การกำหนดเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ให้ใช้เขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นเขตเลือกตั้ง เช่น การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ให้ถือเขต กรุงเทพมหานครเป็นเขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ถือจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งนายกเทศบาลให้ถือเขตเทศบาลเป็นเขตเลือกตั้ง เป็นต้น

3.2.2.2 การดำเนินการเลือกตั้ง

เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะต้องแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการจัดให้มีการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

1) ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำท้องถิ่น

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะแต่งตั้งหัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่น เป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1.1) รับสมัครเลือกตั้ง

(1.2) กำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง

(1.3) แต่งตั้งและจัดอบรมเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง

(1.4) ตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และดำเนินการเพิ่มชื่อหรือถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(1.5) ดำเนินการเกี่ยวกับการลงคะแนนเลือกตั้ง การนับคะแนนเลือกตั้งและการประกาศผลการนับ คะแนนเลือกตั้ง

(1.6) จัดให้มีหีบบัตรเลือกตั้งและวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

(1.7) ดำเนินการอื่นอันจำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

อนึ่ง ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวันผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจแต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ได้แก่

- ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้งหนึ่งคน

⁹⁹ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2551). อ้างแล้ว. หน้า 107.

-คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจำนวนเจ็ดคน ประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคน และกรรมการอีกหกคน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการลงคะแนนเลือกตั้งในที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้ง

2) คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยหัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่นนั้น และกรรมการอื่นอีกไม่น้อยกว่าสี่คนแต่ไม่เกินหกคน มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการเลือกตั้ง และปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนด คำสั่ง หรือการมอบหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ต่างๆ ดังต่อไปนี้

(2.1) เสนอแนะและให้ความเห็นชอบในการกำหนดหน่วยเลือกตั้ง ที่เลือกตั้ง และการแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งของผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2.2) ตรวจสอบและให้ความเห็นชอบในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการเพิ่มชื่อหรือถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(2.3) กำกับดูแล และอำนวยการเลือกตั้ง การลงคะแนนเลือกตั้ง การนับคะแนนเลือกตั้งและการประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้ง

(2.4) กำหนดสถานที่รวบรวมผลคะแนน และรวบรวมผลคะแนนของทุกหน่วยเลือกตั้ง และรายงานผลการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

(2.5) ปฏิบัติการใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น หรือตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมอบหมาย

นอกจากนี้ เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมีคำสั่งให้นายอำเภอดำเนินการในเรื่องใดที่เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการเลือกตั้ง ประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็ได้

ในส่วนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการดำเนินการเลือกตั้งในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะต้องจัดให้พนักงานส่วนท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย แต่ถ้าหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีพนักงานส่วนท้องถิ่น ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งดังกล่าว ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจร้องขอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

เพื่อมีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในจังหวัดนั้นให้ช่วยเหลือในการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้ นอกเหนือจากนั้น ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ จะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งตามที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้องขอด้วย

3.3 อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งในการจัดการเลือกตั้งและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหา

คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง หรือ การสรรหา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามมาตรา 235 ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในการจัดการเลือกตั้งนั้น พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 บัญญัติให้มีเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง เพื่อรับผิดชอบการจัดการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง

3.3.1 เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง⁶⁰

ผู้ดำเนินการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละเขตเลือกตั้ง มีชื่อเรียกรวมๆ กันว่า เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ประกอบด้วย

3.3.1.1 ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง จำนวนหนึ่งคนต่อเขต

เป็นบุคคลที่ได้รับการสรรหาจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์โดยแต่งตั้งจากคณะกรรมการการเลือกตั้งและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมีหน้าที่ภายในเขตเลือกตั้งของตน ได้แก่ การรับสมัครเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และดำเนินกิจการที่จำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

3.3.1.2 คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่าห้าคนต่อเขต

⁶⁰ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. มาตรา 19 ถ้าปรากฏภายหลังว่าเจ้าหน้าที่หรือ กรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองใด ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามหรือการ แต่งตั้ง ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นเหตุให้ผู้นั้นต้องพ้นจากตำแหน่งการพ้นจากตำแหน่งที่ว่านั้น ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้น ได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่.

มีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดหน่วยเลือกตั้ง ที่เลือกตั้ง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเพิ่มชื่อและการถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งรวมทั้งมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการลงคะแนนเลือกตั้ง การนับคะแนนเลือกตั้ง และการประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้ง

3.3.1.3 ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง หนึ่งคนต่อหน่วย

มีหน้าที่อำนวยความสะดวกช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการตรวจสอบเอกสารและการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง รวมทั้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3.3.1.4 คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่าเก้าคนต่อหน่วย

มีหน้าที่เกี่ยวกับการลงคะแนนเลือกตั้งในที่เลือกตั้งและนับคะแนนเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งแต่ละแห่งประกอบด้วย ประธานกรรมการหนึ่งคน และกรรมการ ไม่น้อยกว่าแปดคน

3.3.1.5 เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้ง

จะมีอย่างน้อยหนึ่งคนต่อหน่วย หรือตามจำนวนที่เหมาะสมกับหน่วยเลือกตั้งในพื้นที่ เช่น ในหน่วยเลือกตั้งที่เสี่ยงภัยอาจมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้ง ถึง 4 คนต่อหน่วยเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้ง มีหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้งและคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

3.3.2 เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3.3.2.1 คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง

1) การแบ่งเขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นระบบผสมคือ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน จาก 157 เขตเลือกตั้งทั่วประเทศ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน 40 คน จาก 8 เขตเลือกตั้ง การกำหนดเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบสัดส่วน สามารถจำแนกได้ตามตารางในแต่ละแบบได้ดังนี้

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัคร ได้ 1 ถึง 3 หมายเลข ขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถลงคะแนนเลือกพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งได้ 1 หมายเลข

2) ที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละครั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดเป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ทั้งนี้ โดยการแต่งตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3) อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง มีหน้าที่เกี่ยวกับการรับสมัครเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และดำเนินกิจการที่จำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 15 (1)

4) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง มีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่เลือกตั้ง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเพิ่มชื่อและการถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง รวมทั้งมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การนับคะแนนเสียงเลือกตั้งและการประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้ง

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งอาจได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการการเลือกตั้งให้แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลใด เป็นผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งได้ตามสมควรคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เป็นผู้แต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ดังนี้

(4.1) ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้งหนึ่งคน

(4.2) คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเก้าคน

(4.3) เจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหน่วยเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งสามารถที่จะกำหนดที่เลือกตั้งใหม่ได้ หากมีกรณีการเกิดเหตุจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นก่อนวันเลือกตั้ง ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถลงคะแนนได้ในหน่วยเลือกตั้งใด คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง จะเป็นผู้กำหนดที่เลือกตั้งใหม่ที่สามารถลงคะแนนได้ แต่ถ้าไม่อาจกำหนดที่เลือกตั้งใหม่ได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจะประกาศงดลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้น แล้วรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งโดยด่วนตาม

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 78

คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นผู้กำหนดค่าตอบแทนของ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง, คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง, ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง, คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง, เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้ง และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้ง

3.3.2.2 ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง

1) ที่มา

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เป็นผู้แต่งตั้งผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้งซึ่งมีจำนวน 1 คน

2) อำนาจหน้าที่

ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง มีหน้าที่อำนวยความสะดวกช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการตรวจสอบเอกสารและการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง รวมทั้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3.3.2.3 คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

1) หน่วยเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เป็นผู้กำหนดหน่วยเลือกตั้งที่เลือกตั้งที่พึงจะมีในแต่ละเขตเลือกตั้ง โดยคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิเลือกตั้งของราษฎรการกำหนดหน่วยเลือกตั้งให้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1.1) ให้ใช้เขตหมู่บ้านเป็นเขตของหน่วยเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนน้อยจะรวมหมู่บ้านที่ติดกันตั้งแต่สองหมู่บ้านขึ้นไปเป็นหน่วยเลือกตั้งเดียวกันก็ได้ สำหรับในเขตเทศบาล เขตกรุงเทพมหานคร หรือเขตชุมชนหนาแน่น อาจกำหนดให้ใช้เขตชุมชน แนวถนน ตรอก ซอย คลอง หรือแม่น้ำ เป็นเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้และ

(1.2) ให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน่วยละแปดร้อยคนเป็นประมาณ แต่ถ้าเห็นว่าเป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปลงคะแนนของ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อาจกำหนด จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่าจำนวนดังกล่าวก็ได้ หรือจะกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นโดยให้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าจำนวนดังกล่าวก็ได้

ให้ดำเนินการประกาศหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวันก่อนวันเลือกตั้ง โดยให้ปิดประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการองค์การบริหารส่วน

ตำบล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และเขตชุมชนหนาแน่นที่เห็นสมควร ในกรณีจำเป็น อาจให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งไว้ด้วยก็ได้

การเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้งให้กระทำได้ โดยประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน เว้นแต่ในกรณีเกิดเหตุจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น จะประกาศเปลี่ยนแปลงก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสิบวันก็ได้ และให้นำความในวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

2) ที่มาของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนประกอบด้วย ประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการไม่น้อยกว่าแปดคน ซึ่งแต่งตั้งจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น

3) อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีหน้าที่เกี่ยวกับการลงคะแนนเลือกตั้งในที่เลือกตั้งและนับคะแนนเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งแต่ละแห่ง

3.3.2.4 เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้ง

1) ที่มา

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เป็นผู้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งอย่างน้อยที่เลือกตั้งละ 1 คน หรือมีจำนวนตามความเหมาะสมกับที่เลือกตั้ง

2) อำนาจหน้าที่

เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งมีหน้าที่รักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยบริเวณที่เลือกตั้ง และสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง และคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

3.3.3 เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

3.3.3.1 เขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และให้มีสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดละ 1 คน ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจึงมีเขตเลือกตั้ง รวม 76 เขตเลือกตั้ง มีจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน 76 คน

3.3.3.2 ที่มาและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 122 บัญญัติให้นำหมวดที่ 1 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนที่ 3 เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งมาใช้

บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยอนุโลม ดังนั้น เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจึงประกอบด้วย ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้ง และมีที่มาและอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยกเว้นที่มาของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ที่ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ข้อ 9 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และแต่งตั้งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง

3.3.4 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการเลือกตั้งท้องถิ่น

3.3.4.1 อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 235 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 มาตรา 10 (1) และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 มาตรา 105

3.3.4.2 ประเด็นสำคัญของกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

1) การบังคับใช้ (มาตรา 2)

จะใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมื่อใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

2) การออกเสียงเลือกตั้ง (มาตรา 6)

ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครได้ ไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่จะพึงมีในเขตเลือกตั้ง

3) ระยะเวลาในการจัดการเลือกตั้ง (มาตรา 7)

(3.1) ภายใน 45 วันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นดำรงตำแหน่งครบวาระ

(3.2) ภายใน 60 วัน (กรณีอื่นนอกจากครบวาระ)

(3.3) กรณีจำเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจขยายหรือย่นระยะเวลาได้

4) เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง (มาตรา 23)

(4.1) ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง 1 คน

(4.2) คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง 7 คน

(4.3) เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งอย่างน้อย 2 คน

ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ จัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งตามที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้องขอ (มาตรา 26)

5) การควบคุมการเลือกตั้ง (มาตรา 105 ถึงมาตรา 108)

(5.1) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (มาตรา 105)

(5.2) คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐดำเนินการควบคุมดูแลแทนได้ (มาตรา 106)

(5.3) กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุมการเลือกตั้งเห็นว่า ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทำการ ไปในทางที่อาจเกิดความเสียหายแก่การจัดการเลือกตั้งหรือกระทำโดยไม่สุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้รายงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อสั่งระงับการกระทำนั้น และหรือแต่งตั้งบุคคลอื่นไปปฏิบัติหน้าที่แทน พร้อมทั้งลงโทษทางวินัยแก่ผู้กระทำความผิดด้วย (มาตรา 107 ถึงมาตรา 108)

6) การเลือกตั้งใหม่ การส่งนับคะแนนใหม่ และการเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้ง

มาตรการสำคัญประการหนึ่งที่จะควบคุมให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างสุจริตและเที่ยงธรรม คือการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ สั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง โดยกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่น ได้กล่าวถึงอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ สั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไว้หลายกรณีด้วยกัน คือ กรณีตามมาตรา 36 วรรคสอง มาตรา 56 มาตรา 94 มาตรา 95 วรรคสอง มาตรา 96 วรรคท้าย มาตรา 97 มาตรา 100

3.3.4.3 การเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นภารกิจที่สำคัญของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 75 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 6,157 แห่ง เทศบาล (ประกอบด้วย เทศบาลนคร 23 แห่ง เทศบาลเมือง

140 แห่ง และเทศบาลตำบล 1,456 แห่ง) เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร รวมจำนวนทั้งสิ้น 7,853 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2551)

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม 2546 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งในการปฏิบัติงานคณะกรรมการ การเลือกตั้งได้ควบคุมและประสานงาน เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม

ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะต้องใช้เจ้าหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งเป็นจำนวนมากซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับการสนับสนุนจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตลอดจน เจ้าหน้าที่ในส่วนราชการต่างๆ เป็นอย่างดี เช่น การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2551 มีหน่วยเลือกตั้งทั้งหมด 6,337 หน่วย สถานที่นับคะแนน 50 แห่ง ต้องใช้เจ้าหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง และเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความปลอดภัยประมาณ 70,000 คน

3.3.5 การดำเนินงานด้านสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัย

3.3.5.1 อำนาจหน้าที่ในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236 (5) บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มา ซึ่งสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น และมาตรา 236 (6) ให้อำนาจหน้าที่แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือการออกเสียงประชามติใหม่ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้ง หรือการออกเสียงประชามติ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

3.3.5.2 อำนาจหน้าที่ในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 ให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครเป็นเวลา 1 ปี หากเห็นว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ผู้สมัครผู้นั้นก่อให้เกิดอันตราย หรือรู้เห็นเป็นใจ ให้บุคคลอื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว แต่มีข้อแม้ตามมาตรา 105 วรรคสอง ว่าก่อนที่จะมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการ

การเลือกตั้ง แจ้งความเห็นพร้อมด้วยสำนวนการสืบสวนสอบสวนไปยังคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการกฤษฎีกาทุกคณะเสียก่อนเพื่อให้คณะกรรมการตรวจสอบ พิจารณาให้ความเห็นว่า เห็นด้วยหรือเห็นต่างจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีคณะกรรมการ ตรวจสอบมีความเห็น ต่างคณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำวินิจฉัยตามความเห็นเดิมก็ได้ แต่ต้อง แสดงเหตุผลและประกาศคำวินิจฉัยพร้อมทั้งเหตุผล และความเห็นของคณะกรรมการตรวจสอบใน ราชกิจจานุเบกษา

3.3.5.3 การคัดค้านการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 238 (1) และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่ง สมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 114 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวน สอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลัน กรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมือง ซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขต เลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่งคัดค้านว่าการเลือกตั้งในเขต เลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ในการยื่นคัดค้าน ผู้คัดค้านอาจยื่นคัดค้านก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้งหรือภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง กรณีการคัดค้านเช่นนี้ ผู้คัดค้านจะเป็นผู้นำพยานมาให้ พนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งสอบปากคำ รวมทั้งนำ หลักฐานมาแสดง หากด้านกิจการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยเห็นว่าเป็นกรณีที่มีมูลว่ามีการ กระทำอันไม่สุจริตเกี่ยวกับการเลือกตั้ง จะดำเนินการส่งเรื่องให้คณะอนุกรรมการพิจารณาเรื่อง คัดค้านการเลือกตั้ง เพื่อรับฟังถ้อยคำชี้แจงและพยานหลักฐานของผู้ถูกคัดค้าน และทำความเข้าใจ เสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยต่อไป และขั้นตอนการวินิจฉัยจะให้โอกาสแก่ผู้ถูก คัดค้านมาให้ถ้อยคำด้วย

3.3.5.4 การดำเนินงานด้านการกำกับและสนับสนุนพรรคการเมือง

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีบทบาทหน้าที่ในการกำกับและสนับสนุนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ดังนี้

1) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับพรรคการเมือง

(1.1) ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง (มาตรา 6 วรรคหนึ่ง) และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรค การเมือง ควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานของพรรคการเมือง การปฏิบัติงานให้เป็นไปตาม กฎหมาย (มาตรา 6 วรรคสอง)

(1.2) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ออกประกาศ หลักเกณฑ์ และ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง เช่น

(1.2.1) หลักเกณฑ์ และวิธีการประชุมเพื่อกำหนดนโยบาย ข้อบังคับ และการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง (มาตรา 8)

(1.2.2) กำหนดแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และกรรมการสาขาพรรคการเมือง ต้องยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง (มาตรา 49)

(1.2.3) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวกับการบริจาค (การให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่คำนวณเป็นเงินได้) แก่พรรคการเมือง (มาตรา 56) ตลอดจน การเปิดเผยรายชื่อผู้บริจาค และจำนวนเงินที่ได้รับบริจาค (มาตรา 57)

(1.2.4) กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการ ในการจัดสรรเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมือง (มาตรา 75)

(1.2.5) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเวลาออกอากาศผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียง และสถานีวิทยุโทรทัศน์ของรัฐแก่พรรคการเมืองที่มีสมาชิก ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรคเพื่อให้แสดงผลงาน (มาตรา 79)

2) การสนับสนุนพรรคการเมือง โดยรัฐ

(2.1) กำหนดให้มีกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งรายได้มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน เงินค่าธรรมเนียมจากการสมัครรับเลือกตั้ง เงินบริจาค ฯลฯ (มาตรา 73)

(2.2) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดสรรเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมือง ควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินทุนหมุนเวียน และพัฒนาพรรคการเมือง (มาตรา 74 วรรคหนึ่ง)

(2.3) คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการกองทุน เพื่อพัฒนาพรรคการเมือง เพื่อทำหน้าที่แทนในการจัดสรรเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองและควบคุมการใช้จ่ายเงิน โดยคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วย นายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นประธานกรรมการ กรรมการการเลือกตั้งซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย 1 คน ผู้แทนกระทรวงการคลัง 1 คน ผู้แทนสำนักงบประมาณ 1 คน ผู้แทนพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่สมาชิกในสังกัดของพรรคคนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีซึ่งเลือกตนเองจำนวน 1 คน ผู้แทนพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่สมาชิกในสังกัดของพรรคคนมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งเลือกตนเองจำนวน 1 คน ผู้แทนพรรคการเมืองที่มีได้มีสมาชิกในสังกัดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเลือกตนเองจำนวน 1 คน

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 คน เป็นกรรมการ และมีเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นกรรมการ และเลขานุการ (มาตรา 74 วรรคสอง)

3.3.5.5 การดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ถือเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และได้มีการกำหนดบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1) บทบาทหน้าที่

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (มาตรา 236 (8))

2) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลคณะบุคคลหรือผู้แทน องค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่รับมอบหมาย (มาตรา 236 วรรคสาม)

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนและส่งเสริมการตรวจสอบการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเครือข่ายภาคประชาชน จึงได้กำหนดให้เป็นนโยบายสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมเครือข่ายภาคประชาชน องค์การเอกชน นิสิต นักศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งในส่วนต่างๆ ได้แก่ การเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง การตรวจสอบการเลือกตั้ง การสังเกตการณ์เลือกตั้ง การรณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการเชิญชวนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการแล้ว ยังมีการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับองค์การเอกชน นิสิต นักศึกษา ก่อนที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ด้วย

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีภารกิจและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับชาติลงไปจนถึงระดับท้องถิ่น คือการควบคุมและดำเนินการจัดการเลือกตั้งหรือสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งให้การสนับสนุนการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชน เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

นอกจากนี้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีอำนาจในการ สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง และวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ และพรรคการเมือง อำนาจในการสั่งการให้เลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ได้ เมื่อมีหลักฐานที่เชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีบทบาท อำนาจหน้าที่ และภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตย โดยการบริหารจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งการจัดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมจะเป็นปัจจัยสำคัญของการได้คนดีมีคุณธรรมและจริยธรรมเข้าสู่อำนาจทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น แต่ทั้งนี้การที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้ จะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้อย่างยั่งยืนสืบไป